

KIBRIS'TA 21 ARALIK 1963 KANLI NOEL SÜRECİNDE KIZILAY FAALİYETLERİNE KESİTSEL BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Ulvi Keser*

Öz

16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Rumların adayı Yunanlaştırmak gayretleri nedeniyle uzun süreli yaşamaz ve 21 Aralık 1963 günü tarihe Kanlı Noel olarak geçen Rum saldırıları sonrasında kurulan cumhuriyet fiili olarak yıkılır. Akritas Planı çerçevesinde başlatılan Rum saldırıları 1974 yılına kadar decam edecek ve Kıbrıs Türkleri yaşadıkları toprakları terk ederek daha güvenli bölgelerde çadır kentlerde yaşamaya mahkûm edileceklerdir. Bu çalışma kapsamında 21 Aralık 1963'ün hemen ardından adaya yönelik başlatılan Kızılay faaliyetleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kızılay, Kanlı Noel, Akritas, Kıbrıs

A PROFILE GLANCE AT RED CRESCENT ACTIVITIES IN CYPRUS DURING 21st DECEMBER BLOODY CHRISTMAS PERIOD

Abstract

Republic of Cyprus founded on 16th August 1960 under the guarantee of Turkey, Greece and the United Kingdom hasn't lasted long due to the Greek Hellenization activities on the island, and the republic has abolished because of the Greek attacks on 21st December 1963 -as widely known- in the Bloody Christmas completely. Greek attacks initiated after Akritas Plan so as to kill all the Turkish Cypriots on the island would last up to 1974 and Turkish Cypriots would have to flee to more secure places to live in the tent cities. This article will focus on Turkish Red Crescent activities especially after 21st December 1963 Greek attacks on the island.

Key Words: Red Crescent, Bloody Christmas, Akritas, Cyprus

GİRİŞ

Doğu Akdeniz'de jeopolitik önemine bağlı olarak Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kilit noktadadır. Coğrafi, fiziki, kültürel, folklorik değerler göz önüne alınca ada Anadolu'nun bir parçasıdır.¹ Ancak 1950 yılında Kıbrıs tekrar öne çıkar ve önce İngilizlere karşı başlayan EOKA tedhişi çok geçmeden Türklere de yönelir ve ilk olarak Türkiye Büyükelçiliği Basın Ataşeliği'ne bomba yağar.² Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler

* Atılım Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı, Atılım Kıbrıs Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM) Müdürü, ulvi.keser@atilim.edu.tr

¹ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA). 030.01.64.394.7.

² Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, KTKD İstanbul Bölgesi Yay., İstanbul, 1975, s. 34.

ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar.³ EOKA'nın tedhiş faaliyetleri artarak devam eder. Ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır.⁴ 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve artarak şiddetlenen olaylar karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen müdafaaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, Türk Mukavemet Teşkilatı gibi organizasyonların içine geçerek kendilerini savunmaya çalışırlar. Kıbrıs'taki kargaşa ortamı Zürih ve Londra anlaşmalarına kadar devam eder ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler sonrasında Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti tesis edilir.⁵ Ancak kurulan yeni cumhuriyet de EOKA saldırılarını durdurmaya yetmeyecek ve 21 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen süreçte adada yaşayan bütün Türkleri ortadan kaldırmaya yönelik Akritas Planı devreye sokulacaktır. EOKA'nın eli kanlı liderlerinden Nikos Sampson'un⁶ kurduğu OPEK (Kıbrıs Rumlarını Koruma Teşkilatı) 1961 Nisan'ında Başkan Promitheus imzasıyla yayımladığı bir bildiriyle hem Kıbrıs Türklerine ve Türkiye'ye, hem de Kıbrıslı Rumlara gözdağı vermeğe çalışır.⁷ 1960–1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni atlama tahtası olarak görür. EOKA'nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Makarios bunun için bu dönemde bütün gücünü Anayasanın ve özellikle Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırır. Oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmaya ve daha sonra ortaya çıkacak Akritas Planı⁸ ile adadaki bütün Türkleri katletmeye yönelik Rumlar oluşturulan Cumhuriyetin korunmasına da müsaade etmezler. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra faaliyetlerine son verdiği ve silahlarını teslim ettiği açıklanan EOKA'nın ise bu silahları gerçekte teslim etmediği zaman içerisinde pek çok vesileyle ortaya çıkacaktır.⁹ Makarios'un planı Rum okullarından Rumların kontrolündeki Kıbrıs Radyosu'na kadar bütün imkânların zorlanmasıyla devam eder. Kıbrıs Türklerine karşı gösterilen bu kin ve nefret duygusu sıradan Rumlar için de geçerlidir.¹⁰ Bu dönemde bütün resmi törenlerde Yunan millî marşı çalınır, Lefkoşa'daki Başkanlık Sarayı ile Cumhurbaşkanı Makarios'un makam aracına da Yunan bayrağı asılır.

1959 Zürih ve Londra Anlaşmaları'ndan sonra Atina'da yayımlanmaya başlayan ve Kıbrıs'taki EOKA mensuplarına gönderilen “Agonitis/Mücadeleci“ isimli gizli Rum gazetesiyle ortaya çıkan ve 21 Nisan 1966'da Grivas yanlısı yayın yapan Patris gazetesinin ana hatlarıyla yayımladığı ve EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'den Cumhurbaşkanı Makarios'a, Nikos Sampson'dan Glafkos Klerides'e kadar birçok kişinin kanlı katliamlarından sorumlu olduğu, adını bir IX. yüzyıl Bizans destanından alan ve bütün Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırarak adayı bir Yunan adası haline getirmeyi hedefleyen Akritas Planı uygulamaya konulur.¹¹ Kıbrıs'ta Rumların Türklere yönelik faaliyete geçecekleri konusunda İngilizlerin de bilgisinin bulunması sonucunda İngiliz İçişleri Bakanlığı da harekete geçer.

³ Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁴ TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

⁵ BCA. 030.01.38.227.17

⁶ Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA), Nikos Sampson'un Anıları, Özel Bülten, s.8

⁷ Aydın Akkurt, Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali), Akdeniz Haber Ajansı Yay., 1996, Lefkoşa, s. 22.

⁸ TMT Mağusa Sancağı mensubu Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.

⁹ Fahir Armaoğlu, “Crisis The Cyprus Question Initiated In Turco-Greek Relations”, Revue Internationale d'Histoire Militaire, Ankara, 1988, s. 228

¹⁰ H. Scott Gibbons, Peace Without Honour, Ankara, 1969, s. 117

Rauf R.Denktaş, Rauf Denktaş'ın Hatıraları, Cilt V, Boğaziçi Yay., Temmuz 1997, İstanbul.

Buna göre adada ortaya çıkan hareketlilikle ilgili olarak TMT karargâhı, bölge komutanlıklarına direktif vererek Rumlar tarafından Türklerin haklarına yönelik meydana gelebilecek herhangi bir harekete derhal karşı konulmasını emretmiştir.¹² İngilizler bu arada TMT mensuplarının cesaretleri sayesinde herhangi bir duruma karşı koyabilecekleri ancak gerekirse Kıbrıs Türk Alayı'ndan da destek görebilecekleri, hatta bu konuda Türkiye'den de yardım sağlayacakları konusundadır.¹³ İngilizler istedikleri türden bilgilere sahip olabilmek için TMT karargâhına veya bölge karargâhlarına sızmak gerektiğinin bilincindedirler ancak "çok sıkı, son derece sadık ve disiplinli" bir örgüt olarak nitelendirdikleri TMT içine sızmak pek de kolay değildir.¹⁴ Ancak bu konuda Rumlar planlarını çok daha önceden hazırlamışlardır.¹⁵ Türk bölgesine geçmeye çalışan ve Kıbrıslı Türkleri taciz etmeye yönelik girişimlerde bulunan EOKA'cılarının hareketleri TMT tarafından da yakından takip edilmektedir.¹⁶ Türkleri toptan yok etmek için İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından silahlandırılan eski EOKA'cılarının Türklere acımasız davranışlarda bulunması, daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle yükselen tansiyon 21 Aralık 1963 Cuma günü 02.00'de iyice yükselir.¹⁷

Rumların bütün tahriklerine rağmen Türkiye ise sorunu hukuki yollardan çözebilmek için uğraşmaktadır; ancak bütün bu gayretler sonuçsuz kalacaktır.¹⁸ 21 Aralık 1963 katliamından bir gün sonra da polis araçlarıyla Rum polisler Lefkoşa Türk Lisesi öğrencilerinin üzerlerine ateş açarlar. Aynı gece saat 22.30 civarında Lefkoşa'da toplanan Rum polis ekipleri Girne yolu üzerinde bulunan Aspava Bar bölgesinde pusu kurarak Türkleri katletmeye devam ederler.¹⁹ 23 Aralık 1963 Pazartesi günü de çarpışmalar bütün şiddetiyle devam eder. Aynı gün Devlet Hastanesi'nde bulunan 6 yaralı Türk'e kan verilmesi reddedilir. O günün bilançosu 12 Türk ölü, 50 Türk yaralı, 14'ü polis olmak üzere Girne'de kaçırılan 18 kişidir.²⁰ Lefkoşa'nın Türk bölgesine 6 saat içerisinde gireceklerini ve "Türkler meselesini" kan ve şiddetle çözeceklerini düşünen²¹ Rumlar Kıbrıs'ta konuşlandırılan Yunan Alayı'ndan da destek almalarına rağmen bunu başaramazlar. Sadece Küçük Kaymaklı bölgesinde Rumlara destek olarak 1000 kişilik Yunan askerinin geldiği²², Ledra Palas Oteli'nden Türklere ateş açılan silahların 7.7 piyade tüfeği, 9 mm. Sten, 9 mm. Beratta ve 9 mm. Sterlin otomatik tabanca, M-1 piyade tüfeği, Vickers makineli tüfek, Jungle piyade tüfeği olduğu göz önüne alınırsa Türk direnişi daha iyi anlaşılır. Küçük Kaymaklıda Türklerin elinde ise Birinci Dünya Savaşı'ndan kalmış silahlar yanında 6 tüfek, 5 Sten, bir tanesi bozuk olmak üzere 2 Bren hafif makineli tüfek, birkaç tabanca ve çok az cephane vardır.²³ EOKA'cılarının başında ise Yunanistan'da darbe girişiminde bulunan General Kizikis vardır ve NATO silahlarıyla teçhizatlanmış Rumlara emir komuta etmektedir. 24 Aralık 1963 günü TBMM'de konuyla

¹² FO.371/168967-XC14311.

¹³ A. g. a.

¹⁴ FO.371/168967-XC14311.

¹⁵ Zafer, 24 Şubat 1967.

¹⁶ KTMA, TMT Arşivi. Dosya. No. 1188/37 ve 298/007.

¹⁷ BCA.030.01.64.394.29.

¹⁸ BCA.030.01.64.394.29.

¹⁹ Güvenlik Kuvvetleri Dergisi Özel Ek, "TMT'de Sancaklar", Lefkoşa, Kasım 1993, Sayı 21, s. 2

²⁰ Derviş Manizade, a. g. e., s. 140.

²¹ Fahir Armaoğlu, "Kıbrıs'ta Kanlı Noel ve Amerika", Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri, Ankara, 1991, s. 263.

²² Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, a. g. e., s. 3.

²³ H. Scott Gibbons, a. g. e., s. 10. Pierre Oberling, a. g. e., s. 89.

ilgili bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı F. Cemal Erkin ise konuyla ilgili olarak şunları söyler;²⁴

“Teşhisimiz, olayların mürettep olduğu ve hukuki alanda başarı elde edemeyeceklerini anlayan Kıbrıs Rumlarının işi bu defa fiili tecavüze dökerek Kıbrıs Türklerini ve Türkiye’yi tahrik edip mukabil harekete sevk etmeyi gözettikleri merkezindedir.”

KUMSAL KATLIAMI

24 Aralık Salı günü de Rumların saldırıları bütün şiddetiyle devam eder. Kumsal bölgesinin ölü bölge olarak düşünülerek savunmasız bırakılması üzerine, burada yaşayan Avrağami isimli Ermeni asıllı bir Rum’un bu bölgede Türk direnişi olmadığını Rumlara haber vermesiyle Rum saldırıları bu bölgede de başlar. Terezepulos isimli bir Yunan subayının komutasındaki 150’den fazla Rum bölgede bulunan Severis Un Fabrikası’ndaki Rumların ateş desteğiyle Kumsal bölgesine gelir ve Lefkoşa’nın Kumsal semtinde İrfan Bey Sokak, 2 numarada oturmakta olan Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı doktoru Binbaşı Nihat İlhan’ın 37 yaşındaki eşi Mürüvet, çocukları 6 yaşındaki Murat, 5 yaşındaki Kutsi ve henüz 10 aylık olan Hakan saklandıkları küvetin içinde Rumlar tarafından katledilirler.²⁵ ABD görevi sonrasında 20 Mart 1963 tarihinde Kıbrıs’ta göreve başlayan ve bu görevi 28 Aralık 1963 günü 9 ay 10 gün gibi son derece kısa bir sürede ve beklenmedik bir şekilde sona eren Binbaşı Nihat İlhan ise katliam yaşanırken birliğinde görevdedir.²⁶ Özellikle Küçük Kaymaklı ve Gönyeli civarında çarpışmalar devam ettiğinden hastaneye devamlı yaralı getirilmektedir. Hayatında otobüs kullanmamış olan Binbaşı Nihat İlhan hiç yardımcı olacak kimse bulamayınca hastanedekileri ve ameliyat malzemelerini çatışmaların ortasında kalan Kaymaklı’dan götürmek için direksiyona geçer ve otobüsle Gönyeli’deki hastaneye dönüştürülen okula gelir. Bu arada imkânsızlıklar içinde kalmış Kıbrıslı Türk bir hemşire de yaralı birisini Kaymaklı’dan Gönyeli’ye kadar sırtında taşıyarak getirir ve onun ameliyatına da girer.²⁷ Tarihe ‘Kumsal Katliamı’ olarak geçen ve ‘tek suçları babalarının bir Türk subayı olması olan masum çocukların Rumlar tarafından katledildiği’²⁸ bu olayın gerçekleştiği ev daha sonra evin sahibi Hasan Yusuf Kudum tarafından ‘Barbarlık Müzesi’ haline getirilir. Öte yandan Nikos Sampson taraftarları ve KKTC’de yaşayan bazı kişiler tarafından yıllar sonra bu katliamı Türklerin yaptığı ve Rumlara karşı bir tahrik unsuru olarak kullanılmak istendiği şeklinde bazı iddialar ileri sürülür.²⁹

Bu arada aynı bölgede yaralanmış olan TMT’ciler derhal Dr. Necdet Ünel’in Adiloğlu Kliniği’ne sevk edilir. Saldırıların gittikçe yoğunlaşması, dünyanın bütün bu olup bitenlerden habersiz olması ve yardım gelmemesi üzerine dünya kamuoyuna bilgi akışını sağlamak üzere yeni yollar aranır. TC Lefkoşa Büyükelçiliği’nin teleksi aracılığıyla bilgi ve belge göndermek yeterli olmadığından ilk etapta tedavilerinin yapılabilmesi için Ankara’ya gönderilmesi kararlaştırılan 28 yaralının 28 Aralık 1963 tarihinde gidecek olması belgelerin yaralıların aracılığıyla ulaştırılması fikrini gündeme getirir. Bu konuyla ilgili ilk fikir Türkiye’ye önemli belgelerin yaralıların sargı bezleri arasında ulaştırılması şeklindedir ve Dr. Necdet Ünel’in düşüncesi hemen onay görür. Türk uçaklarının Lefkoşa’daki uluslararası havaalanına inişlerine müsaade etmeyen Rumlar Ankara’dan tıbbi yardım getiren bir uçağın Kızılhaç’ın

²⁴ Süleyman Kocabaş, Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi, İstanbul, 1988, s. 185

²⁵ Daily Mail, 28 Aralık 1963.

²⁶ Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan’la 13 Aralık 2005 günü Ankara’da yapılan görüşme.

²⁷ Adı geçen görüşme.

²⁸ Daily Telegraph, 15 Şubat 1964

²⁹ KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 8 Temmuz 2003’de Lefkoşa’da yapılan görüşme

kontrolünde olmak şartıyla yaralılarla beraber adadan ayrılmasına izi verirler. Uçakla adadan çıkarılacaklar arasında Ankara Vali Muavini de bulunmaktadır. Bu fırsat çok iyi değerlendirilir ve Dr. Kaya Bekiroğlu, Dr. Naim Adiloğlu, Dr. Ezel Örfi, Dr. Şemsi Kazım, Dr. Osman ve Kimyager Cahit Rüstem söz konusu yaralıları ameliyathaneye alırlar. Böylece 28 Aralık 1963 tarihinde Kızılay aracılığıyla 3 Rum, 3 İngiliz, 3 Türk subayın gözetiminde Lefkoşa'dan Ankara'ya gönderilecek yaralılarından Yılmaz Bora, Vural Cevdet ve İbrahim Davulcunun sargı bezlerinin arasına gizli belgeler özenle yerleştirilir. Bu yaralı kafilesinde Yılmaz Mehmet, Vural Cevdet, Mustafa Ahmet, Cemal İbrahim, Enver Ferhat, Mehmet Şükrü, Burhan Garip, Erdem Esenyel, Hasan Mustafa, İbrahim Mustafa, Yusuf Salih, Salahi Salih, Nevzat Molla Mehmet ve Çetin Salih de bulunmaktadır.³⁰

Türkiye'den gelen askerî bir uçakla Ankara'ya sevk edilen bütün vücutları alçıya alınmış sözde ağır yaralılar Kıbrıs'tan belge ve fotoğraflar getirdiklerini ilk defa Başbakan İsmet İnönü ve Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Tural'a açıklarlar. Bu arada hastanede tedavilerinin tamamlanmasının ardından tekrar Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralılarla ilgili olarak Kıbrıs adasında Rumlar tarafından çıkarılması muhtemel zorluklar konusunda öncelikle bir araştırma yapılır ve ardından Dışişleri Bakanlığı tarafından "...Beş Kıbrıslı yaralının Kıbrıs'a döneceklerinin, gerekli emniyet tedbirlerinin alınması için BM Kumandanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmak üzere Cumhurbaşkanlığı muavinliğine bildirildiği ifade edilmekte ve muteber pasaport hamili olmamaları bahanesiyle bundan evvelki yaralı kafilesinin gelişinde Rumların çıkardığı müşküllerin tekerrürüne meydan vermemek bakımından bahsi geçen şahısların muteber pasaportla Kıbrıs'a gelmelerinin sağlanması..."³¹ denilir. Kızılay tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde N. Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim de bulunmaktadır. Gidemeyecekler listesinde ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otel'i'nde kendi parasıyla kalmakta olan H. Yusuf Gudum da bulunmaktadır.³² Yılmaz Mehmet, Vural Cevdet, Mustafa Ahmet, Cemal İbrahim, Enver Ferhat, Mehmet Şükrü, Burhan Garip, Erdem Esenyel, Hasan Mustafa, İbrahim Mustafa, Yusuf Salih, Salahi Salih, Nevzat Molla Mehmet ve Çetin Salih'ten oluşan yaralı kafilesi 29 Ocak 1964 günü BEA uçağı ile Kıbrıs'a döner. 28 Aralık 1963 tarihinde başlayan sargı bezleri içerisinde belge ve fotoğraf gönderme işlemi daha sonra da devam eder. Türkiye'ye tedaviye gönderilen yaralıların hemen hepsinin bacağı, kolu, beli doktorlar tarafından alçıya alınır. Bu esnada Türkiye'ye ulaştırılması istenilen belgelerle fotoğraflar da özel zarflar içinde sargıların altlarına yerleştirilir ve İngiliz askerî araçlarıyla Rum havaalanına getirilen yaralılar buradan Türkiye'ye gönderilir.³³ Kumsal bölgesindeki Rum saldırısında ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Ayşe Halil, Nevber Ali ve kızı Işın İbrahim'le ilgili olarak Ankara'da derhal ilk müdahale yapılır ve yaralılar hastaneye kaldırılırlar. Söz konusu yaralıları merak edenler arasında Avustralya'nın Victoria bölgesinde yaşamakta olan Ayşe Halil ve Nevber Ali'nin kardeşleri Nevzat Mustafa da bulunmaktadır ve konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Merkezine bir mektup göndererek bilgi talep eder.³⁴ Rumların ada sathında bulunan Türk yerleşim

³⁰ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4a.

³¹ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4.

³² KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

³³ M. Said Arif Terzioğlu, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

³⁴ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Nevzat Mustafa tarafından Kızılay'a gönderilen mektup.

merkezlerine ve Türk köylerine saldırıları korku salma amacını çoktan geride bırakıp vahşiyane bir hâl alır. Bu saldırıların en acısı hastanedeki Türk hastaların katledilmesidir.³⁵

21 ARALIK 1963 SONRASI KIBRIS'A YARDIM FAALİYETLERİ

21 Aralık 1963 sonrasında ilk etapta Kıbrıs Türk Cemaati Başkanlığına ulaştırılan bilgilere göre Lefkoşa içindeki 14 merkeze 2.109 kişi, Lefkoşa'da yakınlarının yanına sığınmak zorunda kalan 3.800 kişi, Lefkoşa ve Kaymaklı'dan kaçarak Hamitmandres'e sığınanlar 4.200 kişi, Gönyeli'ye sığınanlar ise 400 kişi olmuştur. Ayrıca Fota'ya 485, Ağırdağ'a 100 ve Ayakebir köyüne de toplam 670 Kıbrıslı Türk sığınmak zorunda kalır.³⁶ 21 Aralık 1963 günü Lefkoşa'nın Tahtakale bölgesinde Rumların saldırısıyla başlayan olaylar üzerine Türkiye Kızılay Derneği derhal harekete geçerek Türk Hava Kuvvetlerine ait üç uçakla 25 Aralık 1963'de Ankara'dan Kıbrıs'a yiyecek, giyecek, ilk yardım malzemeleri, çadır ve battaniyeler, 500 şişe kan ve ihtiyaç duyulan sağlık personelini sevk eder.³⁷ Aralık 1963'te ilk etapta 22 Türk köyünün sakinleri saldırılara hedef olduklarından köylerini derhal terk ederek başka yerlere göç ederler.³⁸ Göçmenlerin barınma, giyecek, yiyecek ve sağlık sorunlarının çözümü amacıyla TCM (TCM) Başkanı Rauf Denктаş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a da müracaat edilir.³⁹ Rum saldırılarının adada artarak devam etmesinin ardından derhal harekete geçen Kızılay Genel Müdürlüğü ilk etapta yurdun dört bir yanındaki toplam 620 şubesine gönderdiği bir mesajla Kıbrıs'a Yardım Komitesi kurulduğunu ve yapılacak yardımların nasıl düzenleneceğiyle ilgili ön bilgi verir.⁴⁰

Aynı konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir de yaptığı radyo konuşmasında Kıbrıs'ta olup bitenler hakkında bilgi verir ve "Medeni bir âlemin gözleri önünde cereyan eden Kıbrıs hadiseleri ve bu hadiselerin feci neticelerinin başlamasından bu yana bir ay geçti. Bir yandan temsil ettiği insanlık ideallerinin hilalleşmiş adı, diğer yünden mensup olduğu milletin kara günler dostu Kızılay'ın Türk ulusunu kan ve gözyaşlarına bulanmış yeşil adalı kardeşlerinin yardımına çağırmasından beri de 20 gün. Bu 20 gün vatandaşlarımızın asil milletime has hamiyet yarışması, Kızılay'ın minnetle anılacak hizmetlerine vesile oldu. Şimdi o hamiyetin sahiplerine bu hizmetin vasıtası Kızılay olarak dıştan tırnaktan arttırılıp verilenlerin hesabını vermeye çalışacağım. Kızılay Derneği, 22 Aralık kanlı tarihinden bu yana milli statüsü ve Uluslararası Cenevre Sözleşmelerinden aldığı hak ve mesuliyet duygusu sınırları içinde her türlü imkânını kullanmış, eşinden yavrusundan olmuş, evinden yuvasından edilmiş Kıbrıslı kardeşlerimizin yardımına koşmuştur... Haklı davranış ve insani oluştan gayri hiçbir engele iltifat etmeyen derneğimiz bir yünden mahalli otoritelerin beklenilenden farklı olmayan mukavemetleri, diğer yönde insanlık hizmetinde 100 yıllık bir tarihi birlikte kutladığımız uluslararası kuruluşların akla sığmaz davranışlarını esefle izlemiş, yerinde teşebbüslerle başarıya ulaşmasını bilmiştir. Kızılay hizmette Kıbrıs felaketzedelerinin yanında ve yardımındadır. Bu vesileyle Kızılay vasıtasıyla ulaştırmaya çalıştığımız her kuruluş ve her lokmanın hesabını vermeye devamda şeref duyacağımız 96 yıllık hizmetlerle dolu tarihimizin tek dayanağı aziz Türk milletine Türkiye Kızılay Derneği adına

³⁵ Pierre Oberling, Kıbrıs Faciası, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1990, s. 7

³⁶ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996, s. 6.

³⁷ M. Said Arif Terzioğlu, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

³⁸ Pierre Oberling, Bellapais'e Giden Yol, Ankara, 1987, s.80

³⁹ Rauf R. Denктаş, a. g. e., s. 8-9.

⁴⁰ KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığında Alınan Mesajlar Dosyası

minnet ve şükranlarımızı bir kere daha arz ederiz.”⁴¹ açıklamasında bulunur. Bunun hemen ardından Kıbrıs adasında Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı adına görev yapmak üzere Cenevre’den görevlendirilen bir başka Kızılhaç yetkilisi olan Bay Albert de Cocatrix de adada göreve başlar. Albert de Cocatrix aynı zamanda Uluslararası İzleme/Soruşturma Servisi (International Tracing Service)’nde de görevlidir ve adaya geldikten sonra kurulacak bu büro vasıtasıyla kayıp oldu tahmin edilen kimselerin bulunması veya savaşan taraflarca tutuldukları düşünülen insanların tespit edilmesi görevi kendisine verilmiştir.⁴² Daha sonra bu iki kişilik Kızılhaç heyetine takviye olarak adadaki yöneticilerin, iki toplum temsilcilerinin ve mahalli Kızılhaç görevlilerinin onayıyla çatışmaların diğer kurbanları ve evlerinden olmuş insanlara yardım etmek üzere Jean Pierre Schoenholzer ve Pierre Vibert de dâhil olacaktır.⁴³ Kıbrıs’ta yaşanan olaylarla ilgili olarak resmi temaslarda bulunmak ve dünya kamuoyuyla görüş alışverişinde bulunmak üzere Kızılay Derneği Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Akarsu da Cenevre’ye gider.⁴⁴ Aynı günlerde Türkiye’de bulunan Rauf R. Denktaş da Kızılay Genel Başkanlığına ziyaret eder ve Kızılay yardımlarının başlamasıyla ilgili TRT radyolarına bir demeç verir.⁴⁵ Ayrıca Kızılay Genel Merkezi tarafından Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ve Kızılhaç Dernekleri Lig’i Sekreterliğine de bir mesaj gönderilerek Kıbrıs’ta yaşananlar karşısında duyarlı olunması ve yardım elinin uzatılması istenir.⁴⁶ Kızılay Genel Başkanlığı bir yandan yurtiçinde Kıbrıs’a yönelik faaliyetlerini aynı hızla ve planlandığı şekilde devam ettiren bir yandan da yurtdışında uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla bu çabalarına devam eder. Aynı girişimler Kıbrıs’taki İngiliz resmi yetkilileri vasıtasıyla da yapılır ve 31 Aralık 1963 günü itibarıyla Kızılay Genel Başkanı imzasıyla gönderilen yazıda “Destek vaadinde bulunduğunuz ve sağlık faaliyetlerine devam etmesi bağlamında garanti verdiğiniz seyyar hastanemiz Kıbrıs’a gönderilmiştir. Söz konusu bu seyyar hastanenin hizmet vereceği bölgeye taşınabilmesi için gerekli bütün araçları ve yardımı vermenizi rica ederiz. Bu yardım ve desteğin sizin ulusal geleneğiniz ve görev aşkınızın bir sonucu olarak ortaya çıkacağından eminiz. İnsani yardım görevlerinizin başarılmasında size gönülden başarılar temenni ederiz.”⁴⁷ denilir.

Bu dönemde 500 kapasiteli Kızılay İlk Yardım Hastanesi halen TC Lefkoşa Büyükşehirliği’nin bulunduğu yerde geçici çadırlarda hizmet vermeye başlar. Daha sonra da Kız Enstitüsü’nün kapısı ve penceresi olmayan inşa halindeki binasına taşınır. Takip eden günlerde eski tütün fabrikasının düzenlenmesiyle de Lefkoşa Türk Genel Hastanesi ortaya çıkar. Kızılay, 21 Aralık 1963’te Rum saldırılarının tekrar başlamasıyla beraber 6 gemilik yardım malzemesini de TCM aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için Kıbrıs’a gönderir. Bu yardım malzemelerinden önce adaya sevk edilenler ise 24 Aralık 1963 tarihinde, yani Kanlı Noel olarak adlandırılan günden hemen bir gün sonra THY uçakları ile 96.980

⁴¹ KGMA. Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir’in 23 Ocak 1964 tarihinde Ankara Radyosu’nda yaptığı konuşma.

⁴² KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 17 Ocak 1964 tarihinde yayımlanan 785b sayılı basın bülteni.

⁴³ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 17 Ocak 1964 tarihinde yayımlanan 785b sayılı basın bülteni.

⁴⁴ KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından 6 Şubat 1964 tarihinde Cenevre Başkonsolosu Sadun Terem’e gönderilen 4588 sayılı yazı.

⁴⁵ KGMA. Rauf R. Denktaş tarafından 25 Mart 1964 tarihinde TRT’ye yapılan açıklama

⁴⁶ KGMA. Kızılay adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanlığına ve Kızılhaç Dernekleri Ligi Genel Sekreterliğine gönderilen 6 Ocak 1964 tarihli, 362 ve 363 sayılı yazı.

⁴⁷ KGMA. Kızılay Genel Başkanlığı tarafından 31 Aralık 1963 günü Kıbrıs’taki İngiliz idaresine yazılan resmi yazı.

liralık malzeme, gıda yardımı, ilaç, pansuman malzemesi sevk edilir. Adadaki İngiliz makamlarının da onay vermesi sonrasında gönderilen bu ilk yardım paketinde 50 şişe kan ile 35 şişe plazma ve yeteri sayıda kan verme donanımı da bulunmaktadır. İngilizlerle yapılan görüşmeler sonrasında adada acil durumlarda müdahale etmek üzere bir hastane kurulması da söz konusu olduğundan bu konuyla ilgili altyapı çalışmaları da derhal tamamlanır. Ayrıca Kıbrıs'ta Rum saldırıları sonucunda yaralanmış olan sivil halka müdahale edebilmek ve Türkiye'ye nakledebilmek için bir doktor ve iki hemşire görevlendirilir ve 26 Aralık 1963 günü İngilizlere ait askeri üslere inmek üzere havalanan üç askeri uçakla 47.313 lira değerinde ilaç, pansuman malzemesi, giyecek ve battaniye adaya gönderilir. Aynı uçaklarla Ankara'ya getirilen hasta ve yaralı Türklerin hastanelere sevk edilmeleri, giyecek ihtiyaçlarının karşılanması ve iyileşmelerini müteakip tekrar adaya gönderilmeleri de Kızılay aracılığıyla gerçekleştirilir. Kızılay özellikle Aralık 1963 döneminin son günlerinde o kadar hızlı ve programlı bir çalışma içine girer ki Kıbrıs'ta acil hasta ve yaralıların ihtiyaç duyduğu ancak piyasadan o an temini pek de mümkün görülmemeyen pek çok sağlık malzemesi acil durumlarda kullanılmak üzere Ankara'da hazır bekletilen 500 yataklı acil harp hastanesi kadrosundan alınarak temin edilir ve Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının uçuş kapasiteleri de göz önüne alınarak bütün yardım malzemeleri adaya derhal sevk edilir. Kızılay'ın Lefkoşa'da açılacak sahra hastanesi için görevlendirdiği 5 doktor, 4 teknisyen, 10 hemşireden oluşan 19 kişilik personeli ve sahra hastanesinin bütün malzemeleri de 31 Aralık 1963 günü adaya üç askeri uçakla sevk edilir.

Kıbrıs Türk Toplumunun İlaş ve Mali Durumu

21 Aralık 1963 Rum saldırılarının hemen ardından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerini çok geniş çaplı olarak başlatan Kızılay bir yandan uluslararası yardım kuruluşlarıyla irtibata geçerken bir yandan da Türkiye'deki dinamikleri harekete geçirmekte, başlattığı yardım kampanyalarıyla Türk insanını da gerek ülke içinde gerekse yurtdışında olsunlar bütün bu seferberliğin içine sokmanın yollarını aramaktadır. Kızılay tarafından bugünlerde en çok muhabere halinde olunan kurumlar ise başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği olacaktır. Aynı günlerde bizzat Kızılay tarafından Adnan Öztrak'a Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği hazırlatılan Kıbrıs'la ilgili raporda ise 1963 sonrası süreçte Kıbrıs Türklerinin durumu ayrıntılarıyla irdelenir ve Kıbrıs Türk cemaatinin çarpışmalar, göç edenler, Türk Genel Hastanesi'nde yatanlar, şehit ve kayıp aileleri olarak A Grubu, sayısı her gün değişen mahsur köylerde toplanan göçmenler olarak B Grubu ve işsizler ve parasızlar olarak da D Grubu olarak kategorize edildiği belirtilir. Öte yandan 7 Ocak 1964 tarihinde Rumlarla imzalanan "Hareket ve Münakale Antlaşması" ise gerek Kıbrıs Türk toplumuna Kızılay vasıtasıyla gönderilen yardım malzemelerinin zamanında, eksiksiz ve güvenli bir şekilde ulaşmasını gerekse Türk toplumunun gıda ihtiyacının en azından bir kısmının ada içerisinden sağlanmasını kolaylaştıracak ve bu noktada ortaya çıkacak güçlükleri ortadan kaldıracak bir amaç taşımaktadır. Yapılan antlaşmaya rağmen Kıbrıs Rumlarının buna bağlı ve sadık kalmadığı ve saldırılarla Kıbrıs Türk toplumunu sindirmeye gayret ettiği ve Rum saldırılarının neredeyse 1974'e kadar geldiği bilinmektedir. Durum böyle olunca da her ne kadar bir antlaşma imzalanmış olsa da Kızılay'ın Kıbrıs'ta bulunan temsilcileri ve Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından da kabul gören husus ise Kıbrıs Türk toplumunun gıda ihtiyaçlarıyla ilgili olarak bir stok yapılması ve Kızılay yardım malzemelerinin adaya gemilerle sevk edilmesinin ardından Lefkoşa'nın güvenli bölgelerinde stoklanması yönündedir. Toplantıya katılanlar tarafından üzerinde uzlaşmaya varılan bir başka nokta ise yapılacak olan yardımların daha ziyade ve incelikle olaylar nedeniyle köylerini ve evlerini terk eden ve göçmen durumuna düşen ailelere öncelik

verilmesi yönündedir. Gıda yardımı yanında Kıbrıs Türk toplumu tarafından acil ihtiyaç duyulan şeyler arasında tıbbi malzeme ve giyecek de bulunmaktadır. Öte yandan olayların başlamasının ardından maaş alamaz duruma gelen Türk memurların durumları da söz konusu çalışanların bir müddet daha maaş alamayacakları ihtimaliyle birleşince üzerinde durulması gereken hususlar arasındadır. Aynı rapora göre TCM'nin 1964 mali yılı bütçesiyle yatırımlar dışında elinde bulundurduğu hizmetlerin mali portresi toplam 886.000 Sterlin olarak belirlenmiştir. Bu meblağın 700.000 Sterlin gibi büyük bir kısmı ise başta öğretmenler olmak üzere memur maaşlarına harcanmaktadır. TCM'nin 845 öğretmen ve 124 memur kadrosu, ayrıca 30 da Cemaat Meclisi üyesi bulunmaktadır.

Kızılay tarafından çok geniş kapsamlı olarak Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerinin 21 Aralık 1963 tarihinin hemen sonrasında başlamasıyla birlikte Türkiye'de, Kıbrıs'ta ve farklı ülkelerde bu konuyla ilgili girişimlerde bulunulur. Kıbrıs Türklerine yapılacak yardımlarla ilgili olarak Adana ve Mersin'de gıda maddeleri konusunda çalışacak iki ayrı satın alma komisyonu oluşturulur. Hemen ardından Adana, Mersin, Gazi Antep ve İskenderun'dan temin edilen 147.50 ton gıda maddesiyle Kızılay Genel Merkezi tarafından gönderilen çeşitli yardım maddeleri ve ayrıca Konya'dan gelen 150 ton un Erdek ve Silivri isimli iki askeri gemiyle 12 Ocak 1964 tarihinde Mersin'den hareket ederek 13 Ocak 1964 günü Mağusa'da Kıbrıs'ta görev yapmakta olan Kızılay heyetine Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkul ve Büyükelçilik Müsteşarı Nejat Uçtum nezaretinde ve çok geniş bir halk katılımı, çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci, film yapımcısı ve televizyon muhabirinin katılımıyla Kızılay Müfettişi Nuri Aydınğöz tarafından teslim edilir.⁴⁸ Bu kapsamda TCM Başkanı Rauf R. Denктаş ve hükümet komiseri ile yapılan görüşmelerde Kızılay'dan adanın muhtelif köylerinden can ve mal emniyeti kalmadığı için göçmek zorunda kalan yaklaşık 16.000 köylünün Lefkoşa'daki cami ve okullara yerleştirildikleri ve göçün halen devam ettiği göz önüne alınarak bunların ve halen mahsur durumdaki köylülerin bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere un, bulgur, pirinç, mercimek, iç bakla, margarin, zeytinyağı, şeker, börülce, kuru fasulye, sabun, makarna, 5.000 adet battaniye ve 400 adet de mahruti çadır talep edilir.⁴⁹ Ayrıca bu yardım kampanyası kapsamında 31 Aralık 1964 tarihine kadar Kızılay şubelerinden, çeşitli kurum ve kuruluşlardan, özel teşekküllerden, yurtiçinde ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarından Kızılay kayıtlarında 250 föye işlenmiş vaziyette ve toplam 12.500 kalem olmak üzere 17.914.965.10 lira yardım toplanmıştır. Bütün faaliyetlerinde son derece hassas ve her türlü dedikodu ve yanlış anlamaları önleyecek bir itina çerçevesinde faaliyette bulunan ve örneğin "masraflar en ufak teferruatına varıncaya kadar tatad edilmiş ve hazırlanan cetvel"⁵⁰ ilişikte sunulmuştur denilen kontrollerde olduğu üzere Kızılay Genel Başkanlığı bu kadar geniş ve yoğun bir hesabı tek tek tetkikinin zaman itibarıyla kısıtlı olması nedeniyle bu kontrollerini sondajlama usulüyle gerçekleştirir ve hesap defterlerini mukayese etmek suretiyle kayıt altına alır.⁵¹

Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım girişimleri ilk defa 23 Aralık 1963 tarihinde ve 175 sayılı kararla alınmıştır. Buna göre Kıbrıs'tan talep edilen 0 grubu kan, ayrıca 50 şişe plazma, transfüzyon takımı, 100 kişiye yetecek kadar kırık ve çıkık tespit malzemesi, 500 kişilik sağlık malzemesi ve ilacın derhal Etimesgut Merkez Deposu ve kan merkezinden temin edilmesi, temin edilemeyenlerin de acilen satın alınması

⁴⁸ KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

⁴⁹ KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

⁵⁰ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

⁵¹ A.g.a.

kararlaştırılmıştır.⁵² 14 Ocak 1964 tarihli ve 184 sayılı karar ise Kıbrıs'ta yaşanmakta olayların ardından adaya giden ve bizzat yerinde incelemelerde bulunan Genel Sekreter Adnan Öztrak'ın konuyla ilgili hazırladığı raporun okunması ve tartışılmasının ardından dikkate alınır ve Kızılay'ın Kıbrıs'ta yaşananlar konusunda uzun vadeli ve son derece uzak görülmüştür. Çalışmasının açık bir kanıtı gibidir ve yaşanan hadiseler ve özellikle de göçler nedeniyle 25.000 kişinin 100 günlük iye, giyecek ve barınma ihtiyaçları için acilen bir program hazırlanması ve hazırlanacak bu programa göre gereken ihtiyaç maddelerine öncelik vermek suretiyle bunların partiler halinde satın alınarak Kıbrıs adasına sevk edilmesine, ayrıca Kıbrıs TCM tarafından Kızılay yardımlarının ulaşmaya başlamasından önce Kıbrıs'ta Türk piyasasında borçlanma suretiyle yapılan sıhhi ve tıbbi malzeme alışverişi tutarı olan 4.996 Sterlinlik hesabın kapatılabilmesi amacıyla Kıbrıs TCM'ne 4.996 Sterlin, aynı şekilde zaruri hallerde ihtiyaçların acilen karşılanabilmesi maksadıyla da Kıbrıs Türk Sefareti'ne de 1.004 Sterlin gönderilmesi kararlaştırılır. Aynı karar doğrultusunda Kıbrıs Türk Hekimler Birliği tarafından Lefkoşa'da ve şartların uygunluğu ve imkân olması durumunda muhtemelen Mağusa, Limasol ve Larnaka'da da açılması yönündeki talepler doğrultusunda her türlü tıbbi ve sıhhi malzeme ile bu konuyla ilgili diğer altyapı eksikleri için yerli ve yabancı ilaç firmalarının temsilcileriyle görüşülmesi de görüşülür ve kabul edilir. Bundan sonraki dönemde 12 Aralık 1964 tarihine kadar alınan kararlar ve yapılan uygulamalar ise aşağıdaki gibidir;⁵³

1- 16 Ocak 1964 ve 185 sayılı karar: Kıbrıs'tan Türkiye'ye uçakla yaralı nakli faaliyetiyle ilgili olarak görevlendirilen Ankara Kan Merkezi Hemşiresi Seder Özer'in Kıbrıs'ta açılan Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde görevlendirilmesi dolayısıyla onun yerine yine aynı merkez hemşirelerinden İsmet Buğdaypınar'ın Kıbrıs'a gönderilmesi ve 30 Aralık 1963 tarih ve 179 sayılı karar ile Kıbrıs'a gönderilen hastane personeline 15 günlük yevmiye verildiğinden, personelin Kıbrıs'taki görevlerine devam etmesi ve bu sürenin dolması nedeniyle hastane personeline 15 günlük yolluk ödenmesi

2- 10 Ocak 1964 ve 184/A sayılı karar: Son olaylar neticesinde Rum tecavüzlerine maruz kalan bölgelerden Lefkoşa'ya göç eden Kıbrıs Türklerine yardım olarak 1.500 adet battaniye ve 20 çadır gönderilmesi

3- 18 Ocak 1964 ve 185/A sayılı karar: 1.500 adet battaniye ve 20 çadır gönderilmesi

4- 22 Ocak 1964 ve 186 sayılı karar: Londra'dan Kıbrıs'a gitmek üzere yola çıkan ve Türkiye'ye kadar gelebilen 13 Kıbrıs Türk'üne Türkiye-Kıbrıs arası yol ücreti olarak kişi başı 395 liradan 5.135 lira ödenmesi ve Kıbrıs'ın kritik durumu dolayısıyla paranın söz konusu kişiler tarafından iadesinin olağanüstü şartlar sebebiyle mümkün olmaması durumunda bağış hesabından karşılanması

5- 24 Ocak 1964 ve 187 sayılı karar: Daha önceden gönderilmesine karar verilen battaniyelere ilaveten 2.000 battaniye daha gönderilmesi

6- 29 Ocak 1964 ve 188 sayılı karar: Kıbrıs'tan yaralı olarak birinci partide Türkiye'ye getirilen 23 kişiden tedavileri tamamlanarak hastaneden çıkartılan ve Kızılay tarafından zaruri masrafları karşılanarak Kıbrıs'a dönecek 14 kişinin her birine uçak biletlerini de karşılayacak şekilde 382 lira ödenmesi

7- 3 Şubat 1964 ve 189 sayılı karar: Dr. Fikret Pamir başkanlığında Doç. Dr. Nusret Fişek, Adnan Öztrak, Dr. Kadro Olcar, Dr. Niyazi Göv ve Babür Ardahan'ın katılımıyla

⁵² A.g.a.

⁵³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

yapılan toplantıda 1 Ocak 1964 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta 1. grup olarak görev yapmakta olan Op. Dr. Ali Kabalak, başhekim yardımcıları olarak Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dr. Cahit Palantekin, Dr. İsfendiyar Koçman, teknisyen olarak narkozitör Osman Çakıroğlu, sterilizasyon teknisyeni İbrahim Ünal, cerrahi teknisyeni Şevket Atmaca ve Bekir Bedir, ayrıca hemşire Emine Çetin, Gülten Gezer, Şaduman Ozan, Sedar Özer, ebe-hemşire Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü'nün görev sürelerini doldurmaları nedeniyle değiştirilmesi, kendilerine 179 sayılı karar gereğince yolluk ödenmesi ve yerlerine 2. grup olarak Op. Dr. İsmail Urman, Dr. Selçuk Gülkaynak, Dr. Fuat Toktamış, Dr. Ali Acunaş, teknisyen Ekrem Şaldırak, Haşim Balcı, Ahmet Baştuğ, hemşire Mürüvvet Akseki, Naciye Akyıldız, Gülsevrim Güvenoğlu, Belkıs Torosdağlı'nın gönderilmesi, ayrıca İstanbul'dan gelen dört doktorun İstanbul-Ankara ücretleri ile Ankara'daki 40 liralık yevmiyelerinin ödenmesi

8- 5 Şubat 1964 ve 191 sayılı karar: 3 Ocak 1964 ve 182 sayılı kararın Kıbrıs'a giden üç kişilik Kızılay ekibiyle ilgili olarak bu üç kişinin kısa süreli Mağusa faaliyeti dışında Lefkoşa'daki Kızılay hastanesinde iâşe ve ibate edildikleri anlaşıldığından yevmiyesi ile ilgili maddesinin kaldırılması ve muvasalat tarihinden itibaren 15 Dolar yerine 8 Dolar ödenmesi ve Çetin Tan'a da 6 Dolar tediyesi

9- 14 Şubat 1964 ve 193 sayılı karar: Kıbrıs'a için toplanan para durumu uygun olduğundan 620 ton daha gıda maddesi gönderilmesi, ayrıca Kıbrıs'taki resmi makamlar tarafından müsaade edildiği takdirde ve bu konuyla ilgili olarak gemi tahsisi yapıldığında 200 ton hayvan yemi ve 2.000 battaniye ile yaklaşık 30.000 kişinin göçmen durumunda bulunduğu göz önüne alınarak evvelce gönderilenlere ilaveten 500 çadırın daha gönderilmesi

10- 19 Şubat 1964 ve 194 sayılı karar: Kıbrıs'ta hayatını kaybetmiş olanlarla göçmenler ve her türlü imkândan mahrum durumda yaşamak zorunda kalanlar için 1.000 çift erkek ve çocuk ayakkabısı, 1.500 metre yünlü kumaş, 1.500 metre pazen gönderilmesi

11- 21 Şubat 1964 ve 195/A sayılı karar: Kıbrıs'ta yaşanan olaylar sonrasında memleketlerinden kendilerine para gelme imkânı bulunmayan ve Türkiye'de kalmalarına rağmen adaya dönmeleri zarureti ortaya çıkan 21 Kıbrıs Türk'ü yanında tedavi edilmek üzere Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen ve tedavileri tamamlanan 5 kişi de dâhil olmak üzere toplam 26 Kıbrıs Türk'üne Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçisi M. Ertuğruloğlu'nun sözlü müracaatı sonrasında kişi başına 397'şer liradan toplam 10.322 lira ödenmesi

12- 26 Şubat 1964 ve 196 sayılı karar: 21 Aralık 1963 kanlı Noel saldırılarında yaralanan ve tedavi masraflarının son derece yüksek olması nedeniyle Londra'ya kadar trenle sevk edilmesine ve Londra'da bulunan Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından tedavisi yaptırılacak olan H. Halil Salih'e yol masraflarının Kıbrıs Yardım Fonu'ndan karşılanması uygun görüldüğünden 5.000 lira ödenmesi

13- 4 Mart 1964 ve 197 sayılı karar: Lefkoşa'nın Türk kesiminde inşa edilmekte olan 100 yataklı Kıbrıs hastanesinin tıbbi malzeme ve ilaçlarının Kıbrıs için açılan yardım kampanyası bakiyesinden alınarak bu hastane için Kıbrıs'a gönderilmesi ve bu hastanenin faaliyete geçirilmesinde Kızılay Genel Başkanlığına düşen görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak yapılan görüşmede söz konusu hastanenin malzeme ihtiyacının tespit edilerek ihalesinin yapılması ve sürenin mümkün olabildiğince kısaltılmasına karar verilir. Tespiti ve ihalesinin yapılması

14- 4 Şubat 1964 ve 290 sayılı karar: Kıbrıs'ın Türkiye Büyükelçiliğine 12.000 lira ödenmesi

15- 18 Mart 1964 ve 199 sayılı karar: Ayrıca Ankara Kıbrıs'a yardım Komitesi vasıtasıyla yapılan yardımlar da bu toplantıda görüşülür ve adı geçen bu yardım komitesinin

gerek doğrudan doğruya, gerekse muhtelif kurum ve kuruluşlarca toplanan yardımların Kızılay muhasebesiyle mutabakatının temini, ayrıca Ankara Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından başlatılan yardım faaliyetlerinin Kızılay Derneği'nin "şükran ve takdirlerine mucip olması dolayısıyla adı geçen komiteye hükümet kanalıyla teşekkürlerimizin" ulaştırılması, bunun dışında başta Ankara olmak üzere Kıbrıs'a yardım kampanyasına "bütün güçleriyle" katılan il, ilçe, kasaba ve köylere birer şükran beratı verilmesi, ayrıca Kıbrıs'a yardım kampanyasının 15 Nisan 1964 tarihi itibarıyla kapatılması, Kıbrıs TCM tarafından talep edilen gıda yardımıyla ilgili olarak 725 ton ve 1.620.000 lira tutarında malzemenin mubayaası için hazırlıklara geçilmesi ve Kıbrıs'a yardım kampanyası çerçevesinde toplanan kampanya hâsılatının sabit sıhhi tesisler için muhtemel tutarı dışında ancak 1-2 aylık ihtiyacı karşılayabileceği ve devam edeceği anlaşılan yardımların Kızılay imkânlarını açacağı dikkate alınarak bir yönde Ligue nezdinde kardeş dernekleri yardıma çağırma teşebbüslerinin devamına, bir yönden de hükümet nezdinde muhtemel güçlükler bakımından bilgi verilmesi kararı

16- 25 Mart 1964 ve 200 sayılı karar: Gönderilmesi daha önce görüşülen 5 ton sigaraya ilaveten 5 ton daha gönderilmesi ve toplam 10 ton sigara ve 1.000 çift çocuk ayakkabısının Kıbrıs'a gönderilmesi kararı

17- 1 Nisan 1964 ve 202 sayılı karar: Kıbrıs'taki hadiseler nedeniyle kendilerine ailelerinden maddi yardım gelme imkânı olmayan ve ekonomik sıkıntı yaşayan Ankara'da 311, İstanbul'da 251, İzmir'de de 16 olmak üzere toplam 578 öğrenciye KTKD aracılığıyla kişi başı 150 liradan toplam 86.700 lira ödenmesi konusunda KTKD tarafından yapılan müracaatın kabul edilmesi; ancak söz konusu bu yardımın Mayıs sonuna kadar devam edebileceği ve bu tarihten sonra gerekli tedbirlerin alınması hususunda Milli Eğitim Bakanlığı'na bilgi verilmesi, ayrıca Kıbrıs'ta açılan hastaneye gönderilen röntgen filmleri ile piyasadan satın alınan ilaçlarla ilgili olarak durumun değerlendirilmesi, ayrıca olaylar nedeniyle ortaya çıkan ve çok geniş bir sathaya yayılması muhtemel görünen konut ihtiyacıyla ilgili olarak İngiltere'de bazı hizmetler yapmayı düşünen bir kuruluşun Kızılay ve hükümetle yaptığı görüşmeler sonrasında Dışişleri Bakanlığı raporlarının da göz önüne alınması sonrasında bu teklif olumlu görülmeyle birlikte bu iş için Kıbrıs'a Yardım Kampanyası çerçevesinde temin edilebilecek en fazla 2.000.000 lira dışında bir ödenek ayrılmasının söz konusu olmadığını Kızılay Genel Merkez Kurulu'na bildirilmesi

18- 6 Mayıs 1964 ve 207 sayılı karar: Kıbrıs'a gönderilecek ayakkabılarla ilgili olarak Sümerbank ile görüşülmesi ve yardım teklifinin olumlu karşılanması sonrasında Sümerbank'tan ayakkabı alınması, ayrıca Kıbrıs'tan Türkiye'ye getirilerek Ankara'da Keçiören Çocuk Yuvası'nda koruma altına alınacak olan kimsesiz ve bakıma muhtaç 219 çocuğun bakım masraflarının Ankara'da düzenlenen Kıbrıs'a Yardım Kampanyası çerçevesinde karşılanması, bu çocukların her türlü ihtiyaçlarının karşılanarak hepsinin giydirilmesi ve iâşe masraflarının bir kısmına şimdilik 3 ay için iştirak olunması. Bu arada aynı toplantı çerçevesinde üzerinde karar alındığı üzere Ankara Kıbrıs Komitesi'nin faaliyetlerini bitirdiğine dair rapor okunarak bilgi de verilir.

19- 13 Mayıs 1964 ve 208 sayılı karar: İstanbul, İzmir ve Ankara'da bulunan toplam 578 Kıbrıs Türk'ü öğrenciye ödenen 86.700 liranın Nisan ayına ait olduğu, Mayıs 1964 ayı için de aynı miktar yardım yapılmasının uygun olarak değerlendirildiğinin bildirilmesinin ardından Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 1964 Mayıs ayı için de 86.700 lira ödenmesi ve dördüncü hastane değiştirme ekibinde bulunan Röntgen Mütahassısı Dr. İbrahim İskeçe, hariciye Mütahassısı Dr. M. Cevat Dinçtürk, hariciye Mütahassısı Dr. Kazım Uğur, Hariciye Mütahassısı Dr. Yavuz Erkoçak, Başhemşire İsmet Oruç, Hemşire Ayten Akıncan, Ayşe

Yılmaz ve Teknisyen İbrahim Kabaoğlu ile Haydar Elmas olmak üzere 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyenden oluşan ekibe 10 Dolar yevmiye ödenmesi ve Kıbrıs Türklerine yardım olarak 10 ton sigara gönderilmesi

20- 3 Haziran 1964 ve 211 sayılı karar: KTKD tarafından Nisan ve Mayıs aylarında maddi yardım yapılan toplam 395 Kıbrıs Türk'ü öğrenciye Haziran 1964 döneminde de yardım edilmesiyle ilgili olarak KTKD'ne 59.250 lira ödenmesi hakkında olup 23. maddesi aynen şöyledir; 'Madde 23-Kıbrıs'a sevk edilen malzeme ve bu konuda Genel Başkanlık müsaadesiyle yapılan mubayaaların tasvibi ile bu yolda Genel Başkan'a yetki verilmesi hususundaki Genel Müdürlük müzakeresi görüşüldü. Genel Merkez Kurulu'nun 4 Ocak 1964 ve 39 sayılı kararı ışığında ve yönetim kurulunun partilere matuf aldığı kararlarla yapılmış ve yapılmakta bulunan mubayaaların tasvibi ile mubayaa ve ödemelerin bugüne kadar olduğu gibi yine Başkanlık onayla yapılmasına karar verildi.'

21- 13 Haziran 1964 ve 213 sayılı karar: 11. parti olarak gönderilecek olan mubayaa listesinin uygun görüldüğü ve değişiklik yapılabilmesi için Genel Başkan'a yetki verilmesi

22- 15 Temmuz 1964 ve 217 sayılı karar: daha önce Nisan, Mayıs ve Haziran 1964 döneminde kendilerine maddi yardımda bulunulan 394 öğrenci için KTKD'ne 59.100 lira ödenmesi

23- 29 Temmuz 1964 ve 219 sayılı karar: Kıbrıs Türklerine yardım olarak gönderilen malzemedan Kıbrıs Rum makamları tarafından boşaltılmasına müsaade edilen 50 ton kuru fasulye, 50 ton bulgur, 100 ton mercimek, 100 ton nohut, 50 ton pirinç, 40 ton margarin ve 656 kilo ilaç dışında Rum yetkililer tarafından kabul edilmediği için aynı gemi ile geri getirilen ve iade edilen maddelerden iadesi mümkün olanların geri verilmesine, makarnaların satışı mümkün ise satılması, diğer malzemelerin Ankara'ya getirtilmesi

24- 30 Temmuz 1964 ve 220 sayılı karar: Genel Başkan Vekili Adnan Öztrak başkanlığında Mehmet Nomar, Babür Ardahan ve Nermin Arpacıoğlu'nun katılımıyla yapılan toplantıda Kıbrıs'a yardım maksadıyla satın alınmasına karar verilen 600 kilo Bafra sigarası, 1.000 kilo makarna, 1.000 kilo bulgur, 1.000 kilo pirinç, 10.000 kilo sebze konservesi, 800 kilo kavurma, 3.000 kilo yaş sebze, 500 adet battaniye, 100 teneke peynirin Sait Tanıtımış'a teslimi

25- 4 Ağustos 1964 ve 221 sayılı karar: Ağustos 1964 döneminde halen Türkiye'de mahsur kalan ve ekonomik sıkıntı yaşayan 263 Kıbrıs Türk öğrenciye ödenmek üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 39.450 lira verilmesi

26- 19 Ağustos 1964 ve 223 sayılı karar: Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 39.450 lira ödenmesi ve Kıbrıs Türk Seyyar Hastanesi'nden gelen hastaların tedavi ve tekrar Kıbrıs'a gönderilmeleri için gerekli işlemlerin yapılması hususunda Genel Müdürlüğe yetki verilmesi

27- 11 Eylül 1964 ve 228 sayılı karar: 10.000 kilo makarna, 2.500 kilo konserve, 2.000 kilo şeker, 1.000 kilo salça, 1.000 kilo bisküvi, 1.000 kilo Bafra sigarası, 2.000 kilo pirinç, 2.000 kilo kavurma, 1.000 kilo Vita yağı, 10.000 kilo un, 1.000 kilo kuru üzüm, 1.000 adet battaniye, 200 çadır, 1.000 kişilik giyim ve kırtasiye eşyası, 1.000 kilo sabun, 1.000 kilo patates, 1.000 kilo fasulye ve 5 teneke tahin helvası mubayaaası

28- 15 Eylül 1964 ve 229 sayılı karar: Kıbrıs Türklerinin acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere 15 ton makarna, 2 ton salça, 10 ton sabun, 91.5 kilo kahve, 1.440 paket traş bıçağı, 281.800 kilo tuz, 2.000 çift ayakkabı, 500 adet elbise, 500 adet battaniye, 30 ton un, 25 ton fasulye, 25 ton nohut, 10 ton pirinç, 10 ton bulgur, 20 ton mercimek, 30 ton margarin, 20 ton şeker, 5 ton zeytin, 158 kilo çay, 1.000 adet bandaj, toplam 19 sandıkta 1.335 kilo ilaçla ilgili olarak Etimesgut depolarında bulunanların oradan, olmayanların acilen dışarıdan temin

edilerek Kıbrıs'a gönderilmesi ve bu işlerin acilen tamamlanabilmesini kontrol edebilmek amacıyla da Müfettiş Nuri Aydınöz'ün görevlendirilmesi

29- 23 Eylül 1964 ve 231 sayılı karar: Muhtaç durumda olan ve Kıbrıs'taki yakınlarından ekonomik yardım alma imkânından mahrum olan toplam 292 öğrenciyle ilgili olarak öğrenci başına 150 lira olmak üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne toplam 43.800 lira ödenmesi

30- 21 Ekim 1964 ve 235 sayılı karar: 12.000 lira karşılığında Kıbrıs Türklerine yardım malzemesi göndermek üzere kiralanan Güzel Derya motoru ile 5 Ekim 1964 tarihinde Mağusa'ya gönderilecek malzeme için geminin Mersin'de yükleme ve Mağusa'da boşaltma masrafları Kızılay'a ait olduğundan bununla ilgili olarak gerekli dövizin sağlanması ve geminin 400.000 liraya sigorta ettirilmesi

31- 14 Kasım 1964 ve 239 sayılı karar: Etimesgut Kızılay deposunda bulunan 200 ton un, 50 ton şeker, 40 ton bulgur, 20 ton makarna, 50 ton fasulye, 40 ton bakla, 30 ton börülce, 30 ton nohut, 20 ton mercimek, 50 ton margarin, 10 ton zeytinyağı, 8 ton salça, 10 ton pişmiş konserve, 2 ton çay, 10 ton zeytin, 5 ton reçel, 15 ton sabun, 5 ton temizlik tozu, 6.000 metre yünlü kumaş, 8.000 adet fanila, 8.000 çift çorap, 10.500 çift muhtelif ayakkabı, 500 çift lastik çizme, 20.000 metre kaput bezi, 4.000 metre patiska, 10.000 metre gömleklik, 2.000 metre çadır bezi, 1.500 adet palto, 1.500 adet Frenk gömleği, 5.000 adet ceket, 3.000 adet pantolon, 4.500 adet yelek, 5.000 adet battaniye, 4.000 metre basmadan bulunmayanların acilen dışarıdan temin edilmesi mubayaa ve gönderilmesi

32- 18 Kasım 1964 ve 240 sayılı karar: KTKD tarafından yapılan müracaat sonrasında yardıma muhtaç durumda olan Kıbrıs Türk'ü öğrenciler için 64.200 lira yardım talebinin görüşülmesi ve Kızılay'ın maddi imkânlarının ve Kıbrıs'a Yardım Fonu'nun daha fazla yardıma imkân vermemesi ve KTKD yetkilileri tarafından gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinin ardından Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne bu öğrenciler için 30.000 lira verilmesi ve daha sonraki muhtemel ödemeler için hükümet yetkilileriyle görüşülmesi.

33- 25 Kasım 1964 ve 241 sayılı karar: Kıbrıs Türklerine 12. yardım grubu olarak sevk edilecek gıda maddeleri ve diğer yardım malzemelerini götürecek olan Güzel Derya motorunun sahibiyile yapılan görüşmede 13 Kasım 1964 tarihinde hareket etmesi kararlaştırılan; ancak gönderilecek yardım malzemelerinin 750 tonu bulması sebebiyle bu motorla taşıma işinin yapılmasının mümkün olamayacağına anlaşılmasının ardından motor sahibiyile anlaşmanın karşılıklı olarak feshedilmesi kararlaştırılmış ve motor sahibinin çalışmadığı günlerle ilgili zararının karşılanması amacıyla talep ettiği 7.000 liralık cezaya karşılık Mersin Mubayaa Komisyonu tarafından belirlenen 4.000 liranın ödenmesi

34- 9 Aralık 1964 ve 244 sayılı karar: Yardıma muhtaç öğrenciler için KTKD tarafından daha önce talep edilen 30.000 liraya ilaveten Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 30.000 lira daha ödenmesi

35- 12 Aralık 1964 ve 245 sayılı karar: Kıbrıs'a yardım kampanyası çerçevesinde adada yaşayan Kıbrıs Türklerine yardım malzemesi götüren Pek motorunun "motorun havaleli olması hasebiyle Kıbrıs'a götürülemeyen" ve Mersin Kızılay depolarında muhafaza edilen 6.404 kilo ağırlığında 90 sandık kitabın Kıbrıs'a gönderilebilmesi için başka bir firma adına Mağusa'ya şeker götürecek olan Talip Kalkavan'a ait motora nakliye ücreti olarak 2.000 lira gemi navlunu ödenmesi

Kendi kısıtlı imkânları içerisinde yaşamaya ve ayakta kalmaya çalışan Kıbrıs Türk toplumu 21 Aralık 1963 sonrasında ise öncelikle hükümet kaynaklarından mahrum bırakılmıştır. Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti tarafından tarh ve tahsil edilerek Meclis'e aktarılan her türlü vergi tahsilâtı da durmuş vaziyettedir. Ayrıca eski yıllara ait olan yaklaşık

50.000 Sterlin vergi tahsilâtının da hükümet tarafından Kıbrıs Türk toplumuna aktarılması beklenmemektedir. Bu olumsuz ve sıkıntılı şartlar altında ayda yaklaşık 59.000 Sterlin tutan memurların ve özellikle de yekûn olarak öğretmenlerin maaşlarının ve Cemaat Meclisi tahsisatlarının ödenmesi mümkün değildir. Kıbrıs TCM'nin mali durumu da bundan pek farklı değildir ve Cemaat Meclisi'nin tasarrufunda Londra ve Zürih antlaşmaları gereğince daha önceden İngiltere hükümetinden temin edilen 1.500.000 Sterlinden bakiye kalan toplam 75.000 Sterlinlik banka hesapları bulunmaktadır. Bu para da meclisin ve kamu idarelerinin gelişim maksatlarının mali olarak karşılanması için kurulan İnkişaf Sandığı kaynakları meyanında olup bütçe hizmetlerinin finansmanı ile bir ilişkisi bulunmamaktadır.”

Kıbrıs Türk toplumunda 1964 yılı başından itibaren daha yoğun yaşanmaya başlayan fevkalade şartlar altında acilen yerine getirilmesi ve derhal ödenmesi gereken finansman ihtiyaçları ise TCM'nin başta öğretmenler olmak üzere memurlarına ödenmek üzere bir aylık ücret karşılığı 60.000 Sterlin, ayrıca hükümet memurlarının, polis, jandarma, ordu ve diğer kamu hizmetlileri için ödenmesi gereken ücret için 189.000 Sterlin ve Rum saldırılarına karşı mücadele den ve çarpışmalara katılanlara, polise, jandarmaya, orduya, göçmenlere, mültecilere, Genel Hastane'ye, işsizlere, Rum saldırıları altında mahsur kalmış köylere ve köylülere aynı yardım yapmak amacıyla stok tedariki için de 50.000 Sterlinlik bir ödemeye ihtiyacı bulunmaktadır. Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından hazırlanan bir başka rapora göre ise Kıbrıs Türk toplumunun ana yiyecek maddeleri ihtiyacı ve bu maddelerle ilgili ticaret, gümrük ve kambiyo rejimi bakımından da durumu iç açıcı değildir. Kıbrıs Türk toplumunun yıllık 1.000 ton pirinç, 1.500 ton nebati yağ ve 500 ton da hayvani yağ ihtiyacı bulunmaktadır. Zeytinyağı ise bu kategorinin dışında ruhsata bağlıdır. Ada üretiminin %32'sinden daha fazlasına ruhsat ve müsaade verilmemekte, ihtiyaç ada içerisinde yerli üreticilerden karşılanmaya çalışılmaktadır. Gümrük tarifesinden muaf olan ve yıllık 1.000 ton ihtiyaç duyulan bakliyat da ruhsata tabiidir ve bu ruhsat da sadece kısa bir süre için verilmektedir. Son dönemde verilen ruhsat ise sadece mercimek, nohut ve börülceyi kapsamaktadır. Fasulye ile ilgili olarak verilen ruhsatın süresi 31 Aralık 1963 tarihinde sona ermiş, o tarihten sonra yeni ruhsat verilmemiştir. Beyaz peynir ve kaşar peynire hiçbir şart altında ruhsat verilmezken diğer peynirler ve özellikle kutu peyniri ruhsata tabiidir. %28'lik bir gümrük vergisi uygulanan peynirle ilgili olarak yıllık ihtiyaç 150 ton civarındadır. Tuzlu balık, kavurma, salam, kuzu eti ve donmuş et ithali de serbesttir ve Ziraat Bakanlığı tarafından verilecek izne bağlı olarak ruhsata tabii değildir. Yıllık ihtiyaç ise 500 ton tuzu balık, 400 ton salam, 500 ton kuzu eti şeklindedir. Tereyağı ve kutu sütü ithali de serbesttir ve ihtiyaç 200 ton tereyağı, 1.000 ton kutu sütüdür. Son olarak sabun da ruhsata bağlıdır.

KIBRIS'TAN GETİRİLEN YARALILAR VE HASTALARIN TEDAVİ EDİLMESİ

Aynı dönem içinde ve 21 Ocak 1964 tarihinde Kıbrıs'a yardım malzemesi ve gıda maddesi taşıyan gemilerin geri dönüşlerinde getirdikleri 7 yaralı ve 5 de tüberküloz hastası Kıbrıs Türk'ü Mersin Hastanesi'nde tedavi edilmeye başlanır. Bu 12 hasta ve yaralı haricinde daha önce Türkiye'ye getirilen 23 yaralı arasında elbiseleri olmayanlara da taburcu edilmelerinin hemen ardından birer takım elbise, pardösü, ayakkabı ve başka giyim eşyaları alınır. İlk etapta bu hastalardan 15'i bu şekilde giydirilmiştir. Ayrıca hastaneden taburcu edilen ilk gruptaki 23 hasta ve yaralıdan 14 yaralı ise Kıbrıs'a gönderilinceye kadar Ankara'da günlük yatak ve yiyecek masrafı 20 lira olan Gül Palas Oteli'ne yerleştirilirler ve Kızılay tarafından misafir edilirler. Söz konusu bu insanlara günlük kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeğini karşılamak üzere belli bir miktarda para yardımı yanında günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrıca para desteğinde bulunulur. Kıbrıs'tan Mersin ve Ankara'ya getirilen

ve tedavileri yapılan yaralı ve hastaların da iâşe, ibate sorunları yanında cep harçlıkları da Kızılay tarafından karşılanır.⁵⁴ Hastaneden taburcu edilen ve Kıbrıs'a gitmek isteyen bu insanlarla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı ise bu yaralıların bazılarının Kıbrıs Rum radyosu tarafından asi ilan edilip edilmediklerinin Lefkoşa Büyükelçiliğinden sorulduğu ve bu hususun elçilik tarafından tespit edilemediği yönünde cevap alındığı, muhtemelen bir takım zorluklara ve sıkıntılara neden olacağından bu yaralıların adaya dönüşü konusunda bir süre daha beklemenin daha uygun olacağı cevabını verir.⁵⁵ Bu arada Mart 1964'ün hemen ilk gününde Kıbrıs'tan 27 Mayıs isimli şileple Kızılay tarafından İskenderun'a getirilen ve bir otobüsle Ankara'ya sevk edilen toplam 27 kişilik hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin de uygun bir şekilde karşılanması ve hastaneye yatırılması gerekenlerin acilen hastaneye yatırılması ve tedavilerine derhal başlanması söz konusudur; ancak organizasyonun iyi yapılamaması nedeniyle İskenderun-Ankara güzergâhında karşılaşılan aksaklıklar ve hasta ve yaralıların Kızılay Genel Merkezi'nde beklenmelerine rağmen otobüs terminalinde tahliye edilmeleri başta hasta durumundaki yaşlıların ve çocukların perişan olmalarına yol açar.⁵⁶ Bu hastalardan 6 kişilik bir grubun kendi inisiyatifleriyle bir taksiye binip Kızılay Genel Merkezi'ne gelmelerinin ardından Ankara'ya ulaştıkları anlaşılır ve Kızılay tarafından yeni bir otobüs tefrik edilmek suretiyle bütün yaralı ve hastaların toplanması sağlanır. 27 kişilik bu gruptan 12 hasta Ankara Numune Hastanesi, 13 hasta Uzun Otel'e yerleştirilirken geriye kalan 2 kişi ise eşyalarını almak üzere garajlar bölgesinde kalır.⁵⁷ Bu hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinden herhangi bir tedavi ve bakım ücreti ise alınmamaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkabilecek her türlü masrafı da Kızılay karşılamaktadır. Aynı gün itibarıyla yapılan bir başka yazışmada da 27 Mayıs şilebine Lefkoşa Büyükelçili tarafından 42 Kıbrıs Türk'ünün bindirildiği, bunlarla ilgili olarak Kızılay'a herhangi bir bilgi verilmediği gibi daha sonraki süreçte hasta ve yaralı oldukları belirtilen bu insanlarla ilgili olarak yardım talebinde de bulunulmadığı anlaşılır.⁵⁸ Öte yandan Kıbrıs'tan tedavi amacıyla Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen 35 mücahidin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için her ay kendilerine ayda 300 lira ödenmesini teminen Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nin 88 sayılı kararıyla Kızılay'a Kıbrıs Fonu'ndan Aralık 1965, Ocak ve Şubat 1966 döneminde 31.500 lira verilmiş durumdadır.⁵⁹

OTELLERDE KALAN KIBRIS TÜRKLERİ

Kızılay 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren adaya yönelik yardımlara başlar ve ardından Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin Kıbrıs'ta devreye sokar. Bu arada hasta ve yaralı durumda olan ve tedavileri Kıbrıs'ta bilinen sebeplerle yapılamayan Kıbrıs Türklerinin de Türkiye'ye getirilmesi söz konusu olur. Bu insanların gerek havayoluyla Ankara'ya gerekse deniz yoluyla Mersin veya İskenderun'a getirilmesi sonrasında kalacak yer sıkıntısı çeken veya tedavileri tamamlanmasına rağmen Kıbrıs'a dönemeyenlerin geçici bir süreliğine çeşitli otellerde kalmaları sağlanır. Bu kapsamda Mersin'de Günaydın Oteli, Ankara'da Gül Palas Oteli, Uzun Otel ve Seyhan Oteli Kıbrıs Türklerinin barınmaları için Kızılay tarafından anlaşma yapılan oteller arasındadır. Günaydın oteli 23 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve bugün Barbarlık Müzesi olarak ziyaretçilere açık olan evde Bnb. Nihat İlhan'ın eşi

⁵⁴ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 22 Ocak 1964 tarihli ve 105 (438) sayılı yazı.

⁵⁵ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁵⁶ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁵⁷ A.g.a.

⁵⁸ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁵⁹ KGMA. K-4643. 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

ve üç çocuğu yanında eşini kaybeden Hasan Yusuf Gudum ve aynı evde yaralanan Meriç (Mora) köyünden yeğenlerinin de bir süre kaldıkları oteldir.⁶⁰

Aynı dönemde yaşanan bir başka sorun ise içinde bulunulan olağanüstü şartlardan menfaat sağlamaya çalışan bir takım insanların türemesi ve bunların yarattığı sıkıntılardır. Örneğin Kıbrıs'taki Kızılay İlk Yardım Hastanesi tarafından Türkiye'ye tedavi amaçlı olarak gönderilen hastaların arasında sefaret, Kıbrıs TCM ve diğer resmi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gelen ve hasta olmayan şahısların bulunması ve bunların Kızılay tarafından hasta ve yaralılara yönelik bütün hizmetlerden istifade etmesi, Türkiye'ye geldikleri andan itibaren gidecekleri yere kadar ulaşım ücretlerini Kızılay'a ödetmek yönünde teşebbüste bulunmaları, bu girişimlerine gerekçe olarak da anavatana geldiklerini ve buralarda kendilerinin birer yabancı olduklarını ileri sürmeleri ve muhtaç durumları nedeniyle yardıma ihtiyaçları bulunduğunu belirtmeleri ve bu konuyla ilgili olarak resmi ve askeri makamları devreye sokmaya çalışmaları ve bu yolla manevi baskı oluşturmaya çalışmaları sıkıntı ve rahatsızlık yaratır.⁶¹ Aynı dönemde hastanede olmamakla beraber tedavileri uzun süren ve hastaneden çıkartılan 4 kişi Uzun Otel, 5 kişi de Seyhan Otel'de kalırlar. Söz konusu bu oteller daha önce Kızılay tarafından anlaşma yapılmış olan otellerdir ve Kıbrıs'tan gelen hasta yakınlarıyla ayakta tedavi gören veya hastanede işi bitip adaya dönmeyi bekleyenlerin kaldıkları otellerdir. Ancak daha sonra Uzun Otel müdürünün Rum bir kadın olmasının⁶² otelde kalanlarda rahatsızlık yaratması, diğer otelin de imkânlarının özellikle bazı özel hastaların farklı saatlerde sıcak su temini ve asansör gibi ihtiyaçlarına cevap verememesi sebebiyle bu otellerde kalanlar Kıbrıs'tan gelen öğrencilerin de kaldıkları Turist Otel'e aktarılırlar. Bu dönemde TCM tarafından yardıma muhtaç Kıbrıslı mücahitlerin isimleri de Kızılay'a teslim edilir ve adı geçen 45 kişiye çeşitli yardım yanında aylık da bağlanır. Böylece Kızılay hasta ve yaralı insanların tedavisi, onlara gerekli olan çeşitli tıbbi cihaz ve alet temini, Türkiye'de tedavisi mümkün olmayanların yurtdışına gönderilmeleri, ayrıca tedavilerini tamamlamış olanların da tekrar adaya götürülmeleri faaliyetlerine aralıksız devam eder. Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan müracaatla “ Kıbrıs'ta tedavileri mümkün olmadığı cihetle Cemaat yetkililerince Türkiye'ye gönderilen Kıbrıslı hastaların bir kısmı için Kıbrıs talebe yurtlarında yer temini mümkün olmadığından bunların dernekleri tarafından Dışkapı'daki Uzun Otel'e yerleştirildiklerini ve tedavi süresince orada misafir edildiklerini, ekserisini kadın, kimsesiz çocuk veya yaşlıların teşkil ettiğini ve sayıları da şimdilik 5–6 kişiyi geçmeyen bu hastaların hastanelere uzak olmaları sebebiyle gidiş gelişlerinin çok zor ve masraflı olduğunu, bu halin şikâyet ve sızlanmalara sebebiyet verdiğini, söz konusu otelin kendi bürolarından, KTKD'den ve Kızılay Derneği'nden uzak olmasının bu hasta soydaşlarımızla gereği gibi ilgilenmeye mani teşkil ettiğini bildirmekte ve bu mahzurlar göz önünde tutularak Kıbrıslı hastaların Yenişehir'de fiyat bakımından muadil bir otele nakledilmeleri hususunda dernekleri nezdinde tavassutta bulunmamızı rica etmektedir.” denir.⁶³ Bu arada Seyhan Oteli'nde kalmakta olan hasta Kıbrıs Türkleri ve yakınlarının bu otelden memnun olmadıkları yönünde şikâyetlerde bulunmaları üzerine başka bir otele taşınmaları söz konusu olur. Şikâyetlerin artması üzerine Kızılay tarafından söz konusu otelde yapılan incelemede otelde kalp ameliyatı geçiren bir hastanın dördüncü katta ve 30 numaralı odada kaldığı, asansör olmaması nedeniyle iniş ve çıkışların hasta üzerinde çok ciddi sağlık sorunları oluşturduğu, üçüncü kat 21 numarada kalmakta olan Türkay Akpınar'ın

⁶⁰ KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

⁶¹ A.g.a.

⁶² KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

⁶³ KGMA. K-4649, 1964–1965/9–4 Kızılay Raporları Dosyası.

prostatit hastalığıyla ilgili verilen raporda küvette banyo yapması gerektiği yazılı olmasına rağmen küvetsiz bir odada kaldığı ve bu durumun da hastalığını şiddetlendirdiği, gırtlak kanseri olan yaşlı bir hastanın ise karanlık ve havasız bir odada kalmakta olduğu anlaşılır.⁶⁴

KIZILAY SEYYAR İLK YARDIM HASTANESİ KURULMASI

Kızılay ayrıca 31 Aralık 1963 tarihinde yayımladığı bir duyuruyla “hadiselerin devam ettiği hatta kadın ve çocuk nazarı itibara alınmaksızın Türkleri imha siyaseti güdüldüğü” öğrenildiğinden uzun vadeli ve büyük ölçüde bir yardım kampanyasına başlandığını da duyurur. Aynı gün Başbakanlık tarafından Kızılay’a 200 bin liralık yardımda bulunulur. Bu yardım kampanyası dâhilinde elde edilen gelirle ilk etapta alınan ve peynir, bulgur, pirinç, fasulye, nohut, yeşil mercimek, zeytinyağı, Vita yağı, şeker, makarna ve undan oluşan 17.632 kilo gıda malzemesi 4 Ocak 1964 günü üç uçakla gönderilirken 300 tonluk bir yardım da deniz yoluyla İskenderun’dan Mağusa’ya sevk edilir.⁶⁵ Bu doğrultuda yukarıda belirtilen ve 3 askeri uçakla Kıbrıs’a gönderilen ilk yardım grubunda 500 kilo peynir, 1.011 kilo bulgur, 1.200 kilo pirinç, 1.485 kilo fasulye, 1.500 kilo nohut, 1.000 kilo yeşil mercimek, 210 kilo zeytinyağı, 306 kilo Vita yağı, 1.500 kilo şeker, 1.000 kilo makarna ve 7.920 kilo da un olmak üzere toplam 17.632 kilo gıda maddesi bulunduğu da açıklanır.⁶⁶ Aynı şekilde Kıbrıs’ta kurulması planlanan ve ilk etapta 50 yataklı olması düşünülen ve daha sonra da 100 yataklı olması planlanan Kızılay hastanesi ile ilgili olarak bu hastanenin derhal adaya gönderilmesi de Kızılay tarafından kabul edilir ve hastane için gerekli malzemenin başta Etimesgut Kızılay depoları olmak üzere Kızılay imkânlarıyla tamamlanması, ayrıca bunların harp hastaneleri malzemesinden de istifade edilerek tamamlanması suretiyle derhal ikmal edilmesi ve acilen Kıbrıs’a gönderilmesi de kararlaştırılmıştır.⁶⁷ Söz konusu bu hastanenin ilk kadrosunda ise Kızılay heyeti başkanı olarak Dr. Mehmet Kengerli, muhasip ve hastanenin açılış aşamasında açılış ve idame masraflarını karşılamak üzere Kızılay adına kendisine 40.000 lira ödenek verilen idari memur olarak Ömer Atak ile hemşire Suzan Kıran, Başhekim olarak Op. Dr. Ali Kabalak, Dr. Necati Erdentuğ, Dr. Hasan Karaağaç, Dâhiliye Uzmanı Dr. Cahit Palantekin, Röntgen Uzmanı İsfendiyar Koçman, teknisyen olarak narkozitör Osman Çakıroğlu, sterilizasyon teknisyeni İbrahim Ünal, cerrahi teknisyeni Şevket Atmaca ve Bekir Bedir bulunmaktadır.⁶⁸ Kadroda ayrıca Kızılay kan merkezinde görev almak üzere hemşire Emine Çetin, Gülten Gezer, Şaduman Ozan, Sedar Özer, ebe-hemşire Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü bulunmaktadır.⁶⁹ Bu grup Kıbrıs’ta görev yapacak olan ilk Kızılay ekibi olarak da tarihe geçeceklerdir. Sağlık Müdürlüğü İlk Yardım uzmanı Dr. Mehmet Kengerli ve refakatindeki idari ekibin Kıbrıs’taki ikinci yaralı kafilesini aynı uçaklarla Türkiye’ye getirmesi de söz konusudur. Hastanenin olaylara anında müdahil olmasının ardından ilk gün 68 yaralı getirilir, ayrıca 5 kişi de ayakta tedavi edilir. 2 Ocak 1964 tarihinde Dr. Niyazi Manyera imzasıyla Türkiye’nin Kıbrıs Büyükelçisi Dr. Mazhar Özkol vasıtasıyla Kızılay’a ulaştırılan yazıda ise “Lefkoşa’da tam kadro ile ve tam teçhizatlı olarak çalışan ve halen Rum semtinde kalmış ve tamamen Rumlar tarafından idare edilen Lefkoşa Hükümet Genel Hastanesi’nde 80’i müteceviz Türk hasta bulunduğu malumunuzdur. Adı geçen hastanede bir hafta önce hastabakıcılarla birkaç hastanın taburcu edilerek Rumlar tarafından vurulduğu da yine malumunuzdur. Türk personeli de dâhil Türk cemaatinin mezkûr

⁶⁴ KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

⁶⁵ A. g. a.

⁶⁶ KGMA. K-4709 (6228).1964, 9-4 Adnan Öztrak’ın Kıbrıs’a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

⁶⁷ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁶⁸ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁶⁹ A.g.a.

hastane ile hiçbir irtibatı olmadığı gibi hastalarımız hakkında da hiçbir malumat almak imkânı kalmamıştır. Bütün hasta sahipleri mezkûr hastanede kalmış olan hastaları hakkında devamlı bir endişe ısrar etmektedirler. Bu hususu göz önünde tutan cemaatimiz senelerden beri boş duran büyük bir binayı hastaneye tahvil etmek için gönüllü olarak çalışmaya başlamış ve en nihayet 100 yatak istiap edecek bir şekle sokulmuş bulunmaktadır. Kızılay tarafından gönderilen hazır hastane son hadiseler dolayısıyla yaralanan hastalarımıza tahsis edileceği cihetle Rum semtinde kalmış olan ve yukarıda belirtilen 80 hasta ile bundan böyle çıkacak diğer hastaları barındıracak olan bu yeni Türk hastanesinin teçhiz edilerek çalışır bir hale getirilmesi kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Rum semtinde kalmış olan Genel Hastane'nin bütün Türk personeli yeniden hazırlanmış bulunan Türk hastanesini idare ve idame etmeyi deruhte etmiş olduğu gibi bu işi yapabilecek evsaf ve kabiliyette olduklarını bilginize arz ederim. Binaenaleyh gönüllülerimiz tarafından da hazırlanan hastanenin cerrahi, üroloji, beyin ameliyatı, göğüs, çocuk, kadın doğum, göz, kulak ve boğaz-burun, ortopedi, dâhiliye ve diş hekimliği için listeleri ilişikte takdim edilen bütün alet ve edevata ve 100 yatağın (karyola, yatak, komodin, vs.nin) mahalliye temini için takriben 1.500 ila 2.000 sterline ihtiyaç vardır...⁷⁰ denilir. 3 Ocak 1964 günü Kızılay'a ulaşan Rauf Denктаş imzalı acil bir yazıda ise adada Türklerin acil gıda stoklarının tükendiği, aylık ihtiyaç olan 1500 ton un ve 1500 ton bakliyat yanında akaryakıt ve çatışmalar ve göç nedeniyle çalışamaza durumda olan insanların da paraya ihtiyacı olduğu bildirilir. Kızılay tarafından bu arada Türkiye'de kalan ve adaya dönemeyen Türklere de 3 Ocak 1964 günü 5 bin liralık bir yardımda bulunulur.

Kıbrıs'ta tesis edilmesi planlanan Kızılay hastanesinin dışında seyyar ilk yardım hastanesinin ilk kadrosu Kızılay İdari Ekip Başkanı Dr. Mehmet Kengerli başkanlığında Başhekim Op. Dr. Ali Kabalak, Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dr. Cahit Palantekin, Dr. İsfendiyar Koçman, hemşireler Emine Çetin, Gülten Gezer, Sedar Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk, Şaziment Görücü ve teknisyenler Osman Çakıroğlu, İbrahim Ünal, Şevket Atmaca ve Bekir Bedir'den oluşmaktadır.⁷¹ Kan merkezinde ayrıca hemşire Sedar Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü hizmet vermektedir.⁷² Bu heyetin yurda dönmesinin ardından adaya 2. grup Kızılay sağlık ekibi olarak Dr. İsmail Urman, Dr. Selçuk Gürkaynak, Dr. Fuat Toktamış, Dr. Ali Acunaş, teknisyen Ekrem Şaldırak, Haşim Balcı, Ahmet Baştuğ, hemşire Mürüvvet Akseki, Naciye Akyıldız, Gülsevım Güvenoğlu, Belkis Torosdağlı gönderilir.⁷³

Kıbrıs'taki olaylar nedeniyle adaya dönemeyen ve parasız kalan 21 Kıbrıslı Türk ile Kızılay tarafından tedavileri yapılmak üzere Ankara'ya getirilen 5 kişiye Kıbrıs'a dönebilmeleri için ayrıca toplam 10.322 lira yardımda bulunulur. 29 Ocak 1964 günü de adaya 656 ton yiyecek maddesi sevk edilirken Kızılay tarafından tedavi edilmek üzere Türkiye'ye getirilen ilk yaralı kafilesinden 14 kişi de aynı gemiyle adaya gönderilir. 30 Ocak 1964 günü sabah 08.00 itibarıyla Mağusa limanına yanaşan gemideki gıda ve ilaç yardımının toplam maliyeti ise yaklaşık 1.5 milyon lira civarındadır.⁷⁴ Öte yandan Kıbrıs'ta Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yardım faaliyetlerine başlanması ve Kızılay tarafından bir hastanenin açılmasının ardından gerek yardım konvoylarına yönelik olarak gerekse hastane

⁷⁰ KGMA. K-4709 (6228).1964,9-4 Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

⁷¹ KGMA. K-4637.1964.9-4 Kıbrıs.

⁷² KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

⁷³ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁷⁴ KGMA. K-4710. K-61819 1964-1967/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

personeline karşı EOKA tarafından saldırılar da artarak devam eder. 26 Şubat 1964 günü Lefkoşa'daki merkeze bağlı olarak Mağusa'da açılan Kızılay hastanesinde röntgen mütehassısı olarak görev yapmakta olan Dr. Ali Acunaş'la Kızılay İlk Yardım Ekibi personeli Hamit Sunar görev dönüşü Mağusa'dan Lefkoşa'ya dönerken iki Rum polisi ve 10 EOKA mensubu Rum tarafından darp edilmişler, tüfek dipçikleriyle saldırıya uğramışlar ve ağır tecavüzlere ve tehditlere maruz kalmışlardır.⁷⁵ Aynı şekilde 11 Mart 1964 tarihinde de Mağusa'dan Lefkoşa'ya gıda ve ilaç taşımakta olan 9 Kızılay kamyonu Rum saldırısına maruz kalır, kamyonların üzerinde bulunan Kızılay işaretleri EOKA mensubu Rumlar tarafından tahrip edilir ve Kızılay mensubu şoförler ve sağlık ekibi darp edilip ağır hakaretlere uğrar ve dövülürler. Geç de olsa duruma müdahale eden İngiliz askeri birliği ise olayların daha da büyümesini önler.⁷⁶

Bu arada 4. parti olarak Kıbrıs'a gönderilecek 400 tonluk yardım malzemesi de 6 Şubat 1964 itibarıyla Mersin'de hazır durumdadır. 4 Mart 1964 günü İskenderun'a getirilen 27 Kıbrıslı hasta ve yaralıdan 12'si Numune Hastanesi, 13'ü de Uzun Otel'e yerleştirilir. Kalan iki kişi ise daha önce adadan getirilen öğrencilerle birlikte eşyalarını beklemek üzere ayrılmışlardır. Tedavi amacıyla Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen ve parasız ve elbisesiz vaziyetteki Kıbrıslı Türklere Kızılay ayrıca tedavileri bittikten sonra Kıbrıs'a gidinceye kadar Gül Palas ve emsali otellerde yer ayırtmakta ve 100 lira da harçlık vermektedir. Ancak daha sonraki süreçte hasta veya yaralı olmamasına rağmen Kızılay imkânlarından istifade ederek Türkiye'ye gelen, hastane imkânlarından faydalanıp otellerde kalan ve üzerine de kendilerine 100 lira harçlık verildiği tespit edilen kötü niyetli kişiler tespit edilmeye başlanır. Mart ayındaki son kafiyele 13 tüberküloz hastası ve yaralı, 20 evsiz ve fakir yanında 9 varlıklı kimse olduğu bildirilir ve bu şekilde davranan 13 kişi tespit edilerek bunlar derhal gruptan çıkartılır. 5 Nisan 1964'den itibaren adaya yardım götürmek üzere Ulaştırma Bakanlığı tarafından Kızılay'a tahsis edilen 1500 tonluk Malazgirt gemisi de 1 Nisan'dan itibaren malzeme alımına başlar. Gemi Mersin'den Mağusa'ya 9. seferine de 827.054 kilo ve 1.837.391 lira tutarındaki yardım malzemesiyle 13 Nisan 1964 günü başlar ve 14 Nisan günü yükünü Mağusa limanında tahliye eder. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 5 Mayıs 1964 tarihli ve 1.573 sayılı yazıya göre Uluslararası Kızılay Teşkilatı Kıbrıs Heyeti Başkanı Max Stadtler'in Lefkoşa'daki Türkiye Büyükelçiliğine Kıbrıs Türk toplumunun elinde ancak 20 Mayıs 1964 tarihine yetecek kadar yardım malzemesi bulunduğu ortaya çıkınca daha önce Kıbrıs TCM yetkilileri tarafından verilen ellerindeki malzemenin Mayıs ayı sonuna kadar yeteceği yönündeki tahmini bilgilerin yanıltıcı olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine Kızılay tarafından 400 ton un, 50 ton şeker, 35 ton yemeklik yağ, 2.300 battaniye, 200 çadır, 21.000 metre kumaş, keten ve basma ile 3.000 çift ayakkabı dışında 800 ton yeni yardım malzemesinin derhal temin edilmesi ve 2.250.000 lira tutarındaki bu yeni yardım paketinin de adaya gönderilebilmesi için çalışmalara başlanır.⁷⁷

Nisan 1964 itibarıyla Kızılay'ın Lefkoşa'da açtığı hastanede üçüncü grup olarak görev yapmakta olan sağlık ekibi ise Dâhiliye Uzmanı, Dr. Mehmet Melih Abidinoğlu, Genel Cerrah Dr. O. Nejat Pamir, Genel Cerrah Dr. M. Arman Sanol, Röntgen uzmanı Dr. M. Kemalettin İzmirden, hemşire Perihan Öncü, Ayten Tamak, Ayşe Yılmaz, Neriman Uslu, T. Umur Erdamar ve Ahmet Ahıskal'dan oluşmaktadır. Bu ekipte görev yapmakta olan doktorlar bir aylık görevlerini 12 Mayıs 1964 tarihinde tamamladıklarından daha sonraki dönemde 13

⁷⁵ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁷⁶ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁷⁷ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

Mayıs 1964 tarihinde Türkiye'ye döneceklerdir.⁷⁸ Bu ekibin yerine gidecek olan ve 13 Mayıs 1964 günü Lefkoşa'da hizmete başlayan 4. grup ekibi ise Röntgen Mütahhassısı Dr. İbrahim İskeçe, hariciye Mütahhassısı Dr. M. Cevat Dinçtürk, hariciye Mütahhassısı Dr. Kazım Uğur, Hariciye Mütahhassısı Dr. Yavuz Erkoçak, Başhemşire İsmet Oruç, Hemşire Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz ve Teknisyen İbrahim Kabaoğlu ile Haydar Elmas olmak üzere 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyenden oluşmaktadır⁷⁹ ve 12 Mayıs 1964–17 Temmuz 1964 döneminde Dr. İbrahim İskeçe başkanlığında Lefkoşa'da göreve başlayacaktır. Aynı günlerde tedavi edilmek üzere Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen 10 hasta ve yaralı Kıbrıs Türk'ü de tedavilerinin ardından BEA Havayolları ile Lefkoşa'ya gönderilmiştir.⁸⁰ Kıbrıs'ta 5. grup olarak görev yapacak ekip ise 4 doktor, 5 hemşire ve 2 teknisyenden ibarettir ve 16 Temmuz 1964–18 Eylül 1964 döneminde görev alacaklardır. 6. grup olarak görev yapacak olan 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyen ise 17 Eylül 1964 tarihinde göreve başlayacaklardır. Ekibin hemşire ve teknik kadrosu ise görevlerine devam ederken gönüllü olarak ve tarih belirtmeksizin çalışmak istediğini belirten Dâhiliye Uzmanı Dr. Enver Kuttaş ise Kıbrıs'ta kalabilmek için müracaatta bulunur. Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı hastanenin işlenmesi ve Türkiye'ye yaralı ve hasta sevkiyatı dışında adanın dört bir tarafında ve şartların el verdiği ölçüde hizmet ve yardım götürmeye devam eder.⁸¹

Haziran 1964 itibarıyla Kıbrıs TCM Başkanı Rauf R. Denктаş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine yapılan müracaat sonrasında "Kıbrıs'ta devam eden fevkalade durum neticesinde mali ve iktisadi tazyikin arttığı, gittikçe fakirleşen Kıbrıs Türklerinin ancak anavatandan sağlanan yardımlarla hayatlarını idame ettirebildikleri" belirtilerek teslim edilen acil ihtiyaç listesinin Temmuz 1964 ortalarına kadar adaya ulaştırılması konusunda yardım talebinde bulunulur.⁸² Bu kapsamda acilen Kıbrıs'a gönderilmesi istenen yardım malzemesi listesi 700 ton çavdar unu, 8.5 ton şeker, 60 ton pirinç, 40 ton makarna, 20 ton bulgur, 80 ton fasulye, 30 ton nohut, 53 ton börülce, 20 ton mercimek, 60 ton yemeklik yağ, 25 ton zeytinyağı, 2 ton çay, 3 ton salça, 10 ton sabun, 1 ton Vim, 8 ton sabun tozu, 8 ton pişmiş konserve, 10 ton zeytin, 3 ton reçel, 3 ton bisküvi, 4.000 metre pazen, 4.000 metre kaput bezi, 4.000 metre basma, 4.000 metre patiska, 1.000 çift erkek, 1.000 çift kadın, 1.000 çift çocuk ayakkabısı, ayrıca 1.500 çift küçük çocuk (bebek) ayakkabısından oluşmaktadır. Bu talebin hemen ardından yapılan görüşmelerde ise TCM Başkanlığı istenen margarin, zeytinyağı, kuru fasulye, un ve şekerin mutlak surette listede istenilen miktarda gönderilmesi gerektiğini, aksi takdirde aradaki farkın Rum kesiminden satın alınmak suretiyle kapatılması yoluna gidileceğini belirtir.⁸³ Lefkoşa'da Kızılay tarafından hizmete sokulan hastane sadece adadaki Kıbrıs Türklerine yönelik tedavi ve teşhis hizmeti vermemekte, ayrıca Kıbrıs'ta tedavilerine imkân bulunmayan hasta ve yaralıların Türkiye'ye getirilmesi konusunda da faaliyette bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan girişimlerin dışında bazı Kıbrıs Türklerinin Kızılay Genel Hastanesi'nin bilgisi dışında ve tamamen şahsi temasları neticesinde Mağusa'dan Mersin'e dönen yardım gemileriyle adayı terk ettikleri ve Türkiye'ye gelmeye başladıkları da öğrenilir. Söz konusu bu kişilerin tedavilerinin ardından Kızılay yardım gemileriyle adaya dönmeleri konusu biraz sıkıntılı bir durum olur. Kızılay'a bu yolda müracaatta bulunan bu kişilerin müracaatları Kıbrıs Rum makamlarının adayı gizlice terk eden ve tekrar geri gelmek

⁷⁸ A.g.a.

⁷⁹ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁸⁰ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁸¹ KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

⁸² KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁸³ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

isteyenlere karşı olumsuz tavır takınması ve müsaade etmemesi ve Kızılay'ın da Dışişleri Bakanlığı ve Lefkoşa Büyükelçiliği ile yaptığı görüşmeler sonrasında bu durumun olumlu karşılanmadığının bildirilmesi nedeniyle sonuçsuz kalır.⁸⁴ Aynı günlerde ilk yardım hastanesinde iki aylık görev sürelerini tamamlayan 4. grup hastane personeli Röntgen Uzmanı Dr. İbrahim İskeçe, Hariciye Uzmanı Dr. M. Cevat Dinçtürk ve Dr. Kazım Uğur, Dâhiliye Uzmanı Dr. Yavuz Erkoçak, hemşire İsmet Oruç, Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz, kan teknisyeni, Seder Özer, teknisyenler İbrahim Kabaoğlu ve Haydar Elmas yerine 5. grup hastane personeli olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Hariciye Uzmanı Op. Dr. İ. Hakkı Örmeci ve Op. Dr. Selçuk Gürkaynak, Dâhiliye Uzmanı Dr. Güngör Savgüç, Röntgen Uzmanı Dr. İsmet Ulutaş, hemşire Güler Ersan, Naciye Akyıldız, Nimet Kaya, Ülkü Kıyak ve kan teknisyeni olarak da Seder Özer yerine İsmet Buğdaypınar'la teknisyen Cemal Şengönül ve Şevket Atmaca atanır.⁸⁵ Hastanenin faaliyete geçmesinin ardından adada bulunan yetkililer yanında BM ve Kızılhaç temsilcileriyle de irtibata geçilir. Ayrıca alınan bir kararla Temmuz 1964 tarihinden itibaren hastanede Kızılay bayrağının dalgalanması, yaşları 8 ila 14 arasında değişen toplam 55 çocuğun mütevazı bir törenle sünnet ettirilmesi, talep edilen kimyager konusunda gerekli girişimlerde bulunulması gündeme gelir. Ankara'dan talep edilen ilaç ve malzemelerden bulunabilen 8 adet Brown tel atel, 500 adet Streptomycin, 192 makara flaster, 1 adet sterilizatör, 50 kilo alçı ve kan serumu temin edilmiş ve Basın Ataşesi Selahattin Onat vasıtasıyla adaya gönderilmiştir.⁸⁶

Kızılay adadaki yardım faaliyetleri yanında ayrıca BM ve Kızılhaç yetkilileriyle de temaslara başlamış ve özellikle zor durumdaki Türk köylerine yönelik yardım girişimlerine hız vermiştir. Bu kapsamda 25 Haziran 1964 tarihinden itibaren adadaki görev süresini tamamlayarak Kıbrıs'tan ayrılan Joint Relief Commission Başkanı Mr. Coles yerine BM ve Kızılhaç adına kimlerin ne şekilde faaliyette bulunacağı üzerinde durulur ve "BM askeri gücü normal devriye ve kontrol görevlerini yaparken refah işleri ile de alakadar olacaklar ve köylerde rastladıkları sosyal problemleri derhal Mahalli Yer ve Bölge Komutanına bildirecek ve acil ihtiyaçları kendi mıntıklarından temine çalışacaklardır. Her Zone Commander'ın ayrıca bir de refah işlerinden mesul personeli olacaktır. Kendi mıntıklarında halledemedikleri özel problemleri en seri bir vasıta ile BM refah işlerinden sorumlu makama bildireceklerdir. İşbu makam da İngiliz Kızılhaç'ının bu hususta yardımını isteyecektir. Şimdilik İngiliz Kızılhaç'ı personel sayısının düşük olmasına rağmen kendileriyle havale edilecek olan vazifeyi yapmayı kabul etmişlerdir. Beynelmillel Kızılhaç mümessili de esas vazifesine ilaveten Kızılay bağışlarının adaya girmesini ve İngiliz Kızılhaç'ının tasarrufunda bulunan yiyecek maddelerinin ihtiyaca göre dağıtımını ve elden çıkan malzemenin yerine hayırsever teşekküllerden malzeme temin etmeye gayri resmi olarak İngiliz Kızılhaç'ı ile işbirliği yapacağını vaat etmiştir... Beynelmillel Kızılhaç mümessili Kızılay'ın gönderdiği yiyecek maddelerinin bazıları mahalliyen satın alınabildiği cihetle Kızılay yiyecek maddesi yerine para gönderilmesi hükümetçe şayanı arzu olduğunu belirtmiştir. Ben de Kızılay'ın para göndermesine imkân olmadığını, çünkü ilaç, giyecek ve gıda maddelerinin müstahsil tüccar ve fabrikatör tarafından aynen hibe edildiğini ve Türkiye'nin Kıbrıs Türk'üne Kıbrıs anayasasının 108. maddesi gereğince yardım yapmaya ve bizim de bu yardımı almaya kanunen hakkımız olduğunu belirttim ve bu hususta gerek kendisinin ve gerekse Mr. Jansen'in Hariciye Vekâleti mensuplarını aydınlatmalarını rica ettim. Beynelmillel Kızılhaç

⁸⁴ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, Temmuz Bölümü.

⁸⁵ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

⁸⁶ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

müesselinin temas ettiği ikinci nokta da Kıbrıs hariciyesi tarafından TC Büyükelçiliğine 8 Haziran 1964 tarihli ve Kızılay'ın göndereceği bağışlarla ilgili bir mektubun suretini okudu. Bu mektupta esas itibarıyla üç noktaya temas ediliyordu. Birincisi Türkiye'den gelecek Kızılay bağışlarının Kıbrıs'a geleceği tarihten üç hafta evvel Hariciye Vekâletine TC Büyükelçiliğinin müracaat etmesi, ikincisi malzemeyi getirecek vapurun tonajının ve isminin bildirilmesi ve üçüncüsü de gelecek her türlü eşyanın cinsi ve miktarının teferruatlı bir şekilde bildirilmesi, bilhassa ilaç meselesinde beynelmilel ve yerli kanunlara riayet edilmesi.⁸⁷ denir.

Temmuz 1964 tarihinden önce adaya gelen ve dağıtılan malzemelerle ilgili olarak Rumların 6. gemi konusunda zorluk çıkartması ve 15 Temmuz 1964'te gelen gemiye gümrük uygulanması sonucu Kıbrıs'ta göreve başlayan BM askerî gücü devreye girer ancak buna rağmen 900 tonluk malzemenin yalnızca 390 tonu Mağusa'ya çıkartılabilir. Kıbrıs'a ayrıca un, şeker, yağ, tuz, bakliyat, hububat cinsinden yiyecekler gönderir. Aynı dönem içerisinde Türkiye'de Başbakanlık, Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Tali Komitesi'nin kurulduğu açıklanır.⁸⁸ Kıbrıs'a bilgi akışının sağlanması, yaralıların getirilip Ankara'da tedavi edilmesi dışında Kıbrıs'ta tedavisi mümkün olmayan hastalar da Türkiye'ye getirilir. 1963'den itibaren evlerini, köylerini terk ederek güvenli bölgelere yerleşen siviller için göçmen kampları kurulur. Evlerini terk ederek daha güvenli bölgelere gelen bu masum insanların çadır, battaniye ve yiyecek ihtiyaçları da Kızılay tarafından karşılanır. 23 Aralık 1963-Ekim 1964 döneminde Kızılay tarafından Lefkoşa'da açılan hastanede toplam 12.500 kişinin kan grupları tespit edilmiş, 15.000 civarında hasta ve yaralının tedavileri tamamlanmış, ayrıca 112 kişi de tedavi edilmek üzere Türkiye'ye gönderilmiştir.⁸⁹

Öte yandan 1964 yılı sonunda Kızılay İlk Yardım Hastanesi için Türkiye'den 500 kan alma şişesi, 500 kan alma şişesi, 500 kan verme takımı, 10 şişe Anti A, 10 şişe Anti B, 10 şişe Anti AB, 10 şişe Anti D ve 5 şişe de Anti CD istenir.⁹⁰ Aynı günlerde ve Kızılay Genel Başkanlığı tarafından hazırlanan bir rapora göre 21 Aralık 1963–31 Aralık 1963 döneminde Kızılay tarafından Lefkoşa'da tesis edilen seyyar hastanenin işletme tutarı ise 576.460.58 olarak belirlenmiştir.⁹¹ Söz konusu bu hastane masrafları ise 48.318.23 lira cerrahi alet, 151.726.82 lira ilaç, 20.660 lira ilk yardım malzemesi, 26.243.50 lira kan şişesi ve kan takımı, 7.186.50 lira röntgen filmi, 5.406.65 lira mutfak malzemesi ve 316.918.88 lira hastane işletme masrafları olarak ortaya çıkar. Burada belirtilen miktar sadece hastanenin işletme masraflarıdır. Personel masrafları dâhilinde gösterilen 408.521.69 lira yolluk ve 106.390.80 lira uçak bileti bedelinin büyük bir kısmı da Kıbrıs Hastanesi personeli için ödenmiş durumdadır. Yardımlar dâhilinde harcanan meblağ ise toplam 729.420.84 liradır ve hasta Kıbrıs Türkleri için sarf edilen meblağ 52.071.96 lira, söz konusu bu hastalara nakden ödenen 41.781.28 lira, KTKD'ne ödenen 471.367.60 lira ve Kıbrıs Büyükelçiliğine ödenen de 164.367.60 liradır.⁹² Kızılay Genel Başkanlığı tarafından alınan karar gereğince KTKD'ne her ay düzenli ödeme yapılmaktadır. KTKD de Kızılay tarafından yapılan bu yardım ödemelerini muhtaç durumdaki Kıbrıslı Türk üniversite öğrencilerine dağıtmakta ve dağıtım listelerini de peyderpey Genel Müdürlüğe teslim etmektedir. KTKD için yapılan ödemeler Kızılay tarafından doğrudan Kıbrıs masrafları kapsamına alınmaktadır.

⁸⁷ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası

⁸⁸ BCA.030.01.38.228.3.

⁸⁹ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁰ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹¹ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

⁹² KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

SONUÇ

Yunanistan'ın Kıbrıs adasını Yunanlaştırma çabaları 1950'li yıllarda Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmeyince ortaya çıkan ve 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren adayı kan gölüne çeviren EOKA tedhiş örgütü kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde de Kıbrıs Türklerine yönelik sindirme, korkutma ve tedhiş hareketlerine devam eder. Bunların en kanlısı 21 Aralık 1963 tarihinde başlatılan saldırılardır ve aynı dönemin içerisinde Kıbrıs Türklerine en hızlı ve seri olarak ilk yardım girişimi Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. Burada bahsedilmesi ve unutulmaması gereken en önemli husus ise insanlara yardım amaçlı olarak faaliyette bulunan Kızılay'ın 1974 Barış Harekâtı'na kadar geçen süreçte devam eden yardımlarının ırk, dil ve din ayrımı gözetmeksizin bütün ada sakinlerine yönelik olmasıdır. Bu husus özellikle kurumun resmi yazışmalarında ve personelinin Kıbrıs'taki çalışmaları sırasında kendisini çok net ve yakından göstermiştir. Bu süreçte Kızılay her türlü insani yardım malzemesi yanında görevlendirdiği personel, açtığı çadır kentler, sahra hastaneleri, kan bankaları, seyyar ilk yardım ekipleri ile cansiperane faaliyette bulunmuş ve özellikle Kıbrıs Türklerinin acılarını büyük ölçüde dindirmeye gayret göstermiştir.

KAYNAKÇA

1-Arşiv Kaynakları

- 1-Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)
- 2-Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi (KGMA)
- 3- Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA)
 - a) Nikos Sampson Arşivi
 - b) Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Arşivi

2- Basılı Kaynaklar

- AKKURT, Aydın, **Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali)**, 1996, Lefkoşa
- DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996
- DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, Cilt V, Boğaziçi Yay., İstanbul, Temmuz 1997.
- GIBBONS, H. Scott, **Peace Without Honour**, Ankara, 1969
- KOCABAŞ, Süleyman, **Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi**, İstanbul, 1988
- MANİZADE, Derviş, **Kıbrıs Dün Bugün Yarın**, KTKD İstanbul Bölgesi Yay., İstanbul, 1975
- OBERLING, Pierre, **Bellapais'e Giden Yol**, Ankara, 1987
- OBERLING, Pierre, **Kıbrıs Faciası**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1990
- ### 3- Makaleler
- ARMAOĞLU, Fahir, **"Crisis The Cyprus Question Initiated In Turco-Greek Relations"**, Revue Internationale d'Histoire Militaire, Ankara, 1988, s. 228
- ARMAOĞLU, Fahir, **"Kıbrıs'ta Kanlı Noel ve Amerika"**, Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri, Ankara, 1991, s. 263.
- GÜVENLİK KUVVETLERİ DERGİSİ, **"TMT'de Sancaklar"**, Lefkoşa, Kasım 1993, S.21, s. 2
- TERZIOĞLU, M. Said Arif, **"Kıbrıs Türkleri ve Kızılay"**, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

4- Süreli Yayınlar

- Zafer Daily Mail Daily Telegraph Güvenlik Kuvvetleri Dergisi

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 34 Ocak – Şubat 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

5- Sözlü Tarih Çalışması

- a- Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme
- b- Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme
- c- Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.
- ç- KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 8 Temmuz 2003'de Lefkoşa'da yapılan görüşme
- d- Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan'la 13 Aralık 2005 günü Ankara'da yapılan görüşme.